

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

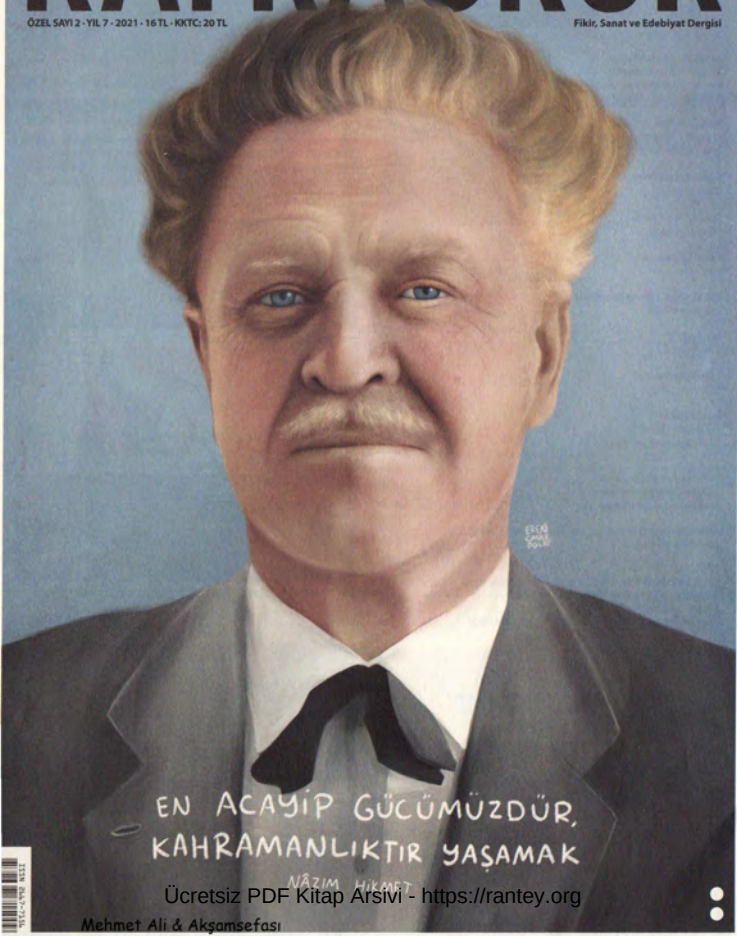
- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ben edebiyattan ibaretim

KAFKAOKUR

ÖZEL SAYI 2 - YIL 7 - 2021 - 16 TL - KKTC: 20 TL

Fikir, Sanat ve Edebiyat Dergisi

EN ACAYİP GÜCÜMÜZDÜR,
KAHRAMANLIKTIR YAŞAMAK

NÂZİM HİKMET

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Mehmet Ali & Akşamsefası

KRONOLOJİ

- 1902** Bazı kaynaklarda asıl doğum yılının 1901 olduğu söylenen Nâzım Hikmet'in genel kabul gören doğum tarihi 15 Ocak 1902'dir. Celile Hanım ve Hikmet Bey'in çocuğu olarak Selanik'te dünyaya geldi.
- 1913** İlk şiirini yazdı. Galatasaray Lisesine (Mekteb-i Sultani) başladı.
- 1914** Ekonomik sebeplerle Nişantası Sultanisine geçiş yaptı.
- 1917** Heybeliada Bahriye Mektebine girdi.
- 1918** 3 Ekim'de ilk kez bir şiiri yayımlandı. *Yeni Mecmua*'da yayımlanan "Hâlâ Servilerde Ağlıyorlar mı?" adlı şiirde Mehmet Nâzım ismini kullandı.
- 1921** Bolu'da bir süre öğretmenlik yaptı. Aynı yılın eylül ayında Moskova'ya gitti.
- 1924** Gizlice Türkiye'ye geri döndü. *Aydınlık* dergisinde çalışmaya başladı.
- 1925** Tekrar Moskova'ya kaçmak zorunda kaldı.
- 1928** *Güneşi İçenlerin Türküsü* adlı şiir kitabı Bakü'de yayımlandı. Temmuz ayında Laz İsmail ile birlikte gizlice sınırı geçerek Türkiye'ye girdiler.

1929 835 Satır adlı kitabı yayımlandı.

1933 Bir fabrika duvarına asılan bildirilerle bağlantısı olduğu iddiası üzerine tutuklanıp Bursa Cezaevi'ne götürüldü. 1934'te serbest bırakıldı.

1935 Piraye ile evlendi.

1938 Tekrar tutuklandı. 1940 Şubat'ında Çankırı Cezaevi'ne, aynı yılın sonunda ise Bursa Cezaevi'ne gönderildi.

1950 Cezaevinde açlık grevine başladı. "Genel Af Yasası" ile özgürlüğüne kavuştu.

1951 Piraye ile boşandılar. Münevver Hanım'dan olan oğlu Mehmet (Memet) dünyaya geldi. Üzerindeki baskılardan ötürü üçüncü kez Moskova'ya gitmek zorunda kaldı. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığından çıkarıldı.

1960 Vera Tulyakova ile evlendi.

1963 3 Haziran'da Moskova'da vefat etti.

Okan Çil

SEVDALINIZ KOMÜNİSTTİR

*“kimi insan otların kimi insan balıkların çeşidini bilir
ben ayrılıkların
kimi insan ezbere sayar yıldızların adını
ben hasretlerin ”*

Dönüp geriye baktığımızda görüyoruz ki Türkiye'deki yazarların, şairlerin, aydın insanların belki en büyük ortak noktası otoritelerin zulmüne maruz kalmalarında, cezaevlerine atılmalarında, bir kaçak hayatı sürmelerinde yatıyordur. Hatta biraz daha geriye, Osmanlıya gittimizde bile karşımıza nice benzer örneğin çıktığını kolayca görebiliyoruz.

Bu tuhaf bir durum mu, emin değilim aslında. Ne de olsa sanatı ve aydın insan diye nitelenen yazar-çizer kesimini geçmişte muhalif kimliğiyle gördük, bu ilişki bazen üretilen işlerde kendini belli ettiği gibi bazen de çeşitli gazete yazılarında, eylem alanlarında ete kemiğe büründü ve bir şekilde varlığını sürdürdü.

Diğer bir deyişle bir sanatçı için muhalif olmak rasyonel bir tercih olduğu kadar neredeyse bir gelenek hâlini almaya başladı. Tabii, bu her yazar, şair için farklı bir estetik ve farklı bir araçla ortaya çıkan bir süreç oldu. Kimi neredeyse gündemle beraber hareket eden öyküler, şiirler, romanlar kaleme alırken, kimi de meseleyi daha evrensel bir yerden kavrayarak, mikroya dair hissettiği trajediyi makro bir yere taşıyarak daha bütünsel bir soruna dokundu yahut çözüm önerisinde bulundu.

İşte bunlardan biri de Nâzım Hikmet Ran'dı. Nâzım sadece yoksulun, haksızlığa uğrayanın, çokken kendini az hissedenin yanında olmakla kalmamış, bunun bedelini de yıllarca cezaevlerinde yatarak ödemiş bir şairdi. Sadece cezaevi mi? Onca sürgün, onca hasret, onca acı da cabası.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Ayrıca Nâzım'ı devrimci yapan şey sadece sosyalist olmasından da kaynaklanmıyordu. O, geleneksel şiir anlayışının değişimine, serbest yazımın benimsenip yaygınlaşmasına katkı sağlamıştı yani şiirdeki yenilikçi tavrı dolayısıyla da devrimciydi. Şiir, Nâzım öncesi ve sonrası diye ayrılıyordu hem estetik hem duygusal açıdan.

HİÇBİR AĞAÇ BÖYLE HARİKULADE BİR YEMİŞ VERMEMİŞTİR

Yıl 1902'ydi. Fransa'ya bağlı Martinique'te yer alan Pelée Yanardağı'nın patlaması sonucunda yaklaşık 30 bin kişi hayatını kaybetti. Yine aynı yıl dünyanın en büyük futbol kulüplerinden biri olan Real Madrid kuruldu. Büyük yazar Émile Zola ve günümüzdeki "Noel Baba" figürünü yaratan ünlü karikatürist Thomas Nast vefat etti. Sahneye çıkan ilk Müslüman kadın tiyatrocumuz Afife Jale, unutulmaz yazar John Steinbeck ve değerli tarihçi Fernand Braudel dünyaya geldi. Aynı yılın 15 Ocak'ında hayata merhaba diyenlerden biri de Nâzım Hikmet Ran'dı.

Osmanlı İmparatorluğu o yıllarda her zamankinden daha yorgundu. Bir yandan ardı ardına toprak kaybederken bir yandan da iç huzursuzlukla uğraşıyordu. Tahtta II. Abdülhamid vardı ve iç huzursuzluğu körükleyen jurnalciler de İstanbul'da kol geziyorlardı.

Bu büyük buhran ortasında Selanik'te doğan Nâzım, çağının çocuklarına göre fazlasıyla şanslıydı. Ailesinin ekonomik durumu iyiydi ve ailesi aydın insanlardan oluşuyordu. Babasının kökeni Almanya'ya dayanıyordu. Büyük dedesi Mehmed Ali Paşa, Hamburg'daki yetimhanede yaşayan Karl Detroit isminde gariban bir çocuktü. Yetimhaneden kaçıp, ülkeler arası çalışan gemilerde miçoluk yapmaya başladıktan sonra İstanbul sularında Kız Kulesi'ni görünce gemiden kaçtı. Hariciye Nazırı Ali Paşa'nın himayesine giren Karl Detroit iyi bir eğitim almasının ardından büyük bir paşa oldu.

Annesinin soyu ise Polonya'ya dayanıyordu. Dedesi Constantine Borzenski, 1848 Fransız Devrimi'nden sonra sürgüne gönderilen aristokratlardan biriydi. Akabinde İstanbul'a kaçan Borzenski Müslümanlığı benimseyerek Mustafa Celâleddin Paşa ismini aldı. Osmanlı ordusunda haritacı ve dil bilimciliğiyle ün yaptı ve *Les Turcs Anciens et Modernes* isimli bir Türkçe gramer kitabı yazdı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Mehmet Ali & Akşamsefası

*Ne ölümden
korkmak ayıp,
ne de düşünmek
ölümü.*

Nâzım Hikmet

Baba Hikmet Bey Galatasaray Lisesini bitirdikten sonra bir vakit Selanik'te, Hariciye Nezaretinde çalışmaya başlamış, sonraki yıllarda ticaretle uğraşmış hatta bir tiyatro topluluğuyla Paris'e gitmişti. 1918'de Hamburg'da konsolosluk yapmasının ardından da emekliye ayrılmıştı. Annesi Celile Hanım'sa Fransa'da resim eğitimi almasından dolayı sanatla fazlasıyla içli dışlıydı. Edebiyata meraklı olması bir yana, o dönemde bile ateşli bir kadın-erkek eşitliği savunucusuydu ve prensiplerinden ödün vermemek için türlü tartışmanın ortasında buluyordu kendini.

O yıllarda Nâzım önce Göztepe Numune Mektebi'ne, ardından Galatasaray Lisesine kaydoldu. Ailesinin imkânlarını hakkıyla değerlendiren, bir yandan yabancı dil öğreniyor, bir yandan da edebiyata karşı duyduğu açlığı gideriyordu. Okuma alışkanlığını küçük yaşlarda edindiği için henüz çevrilmemiş kitaplara bile ulaşma imkânı bulması onda yepyeni ufuklar yaratıyordu. Ne var ki maddi durumları bozulmaya başlayınca Galatasaray'ı bırakmak zorunda kaldı ve öğrenimine Nişantaşı Sultanisinde devam etti.

Ta o zamanlarda okul sıralarında tanıştığı Ahmed Vâlâ Nureddin (Vâ-Nû) isminde, geleceğin önemli yazarlarından biri olacak bir arkadaşı vardı. Onunla birlikte sadece edebi değil siyasal olarak da türlü badirenin içine girip çıkacak, uzun süren bir dostluk yaşayacaklardı.

O MAVİ GÖZLÜ BİR DEVDİ

Edebiyata, özellikle de şiire bu yıllarda ilgi duymaya başladı. Tabii, onu etkileyenlerin başında da dedesi Mehmed Nâzım Paşa geliyordu. 1912 yılında Selanik valisi olan Mehmet Nâzım Paşa Mevlevî'ydi. O yıllarda torunlarıyla sık vakit geçirmesinin yanında aynı fikirde olduğu dostlarıyla toplaşır, *Mesnevî*'den çeşitli pasajlar ve şiirler okurlardı.

Nâzım bu toplantıların demirbaşlarından biriydi. Bir yandan okunan şiirlere kulak kabartıyor, bir yandan da hayran kaldığı bu şiirleri taklit ederek kendi kendine bir takım denemeler yapıyordu. O dönemde yazdığı şiirlerden biri de *Feryad-ı Vatan*'dı. 3 Temmuz 1913 tarihli bu şiiri yazdığında 11 yaşındaydı Nâzım.

*"Sisli bir sabahı henüz
Etrafı bürümüşü bir duman
Uzaktan geldi bir ses ah aman aman!
Sen bu feryad-ı vatanı dinle işit
Dinle de vicdanına öyle hükmet
Vatanın parçalanmış bağı
Bekliyor senden ümit."*

İlk dönemindeki şiir denemeleri epey fazlaydı. Her ne kadar öykünmeci olsa da şiir üstüne küçük yaşlardan itibaren düşünmeye başlaması gelecekteki Nâzım'ın habercisi oluyordu.

Takvim 1917'yi gösterdiğinde Celile Hanım'la Hikmet Bey'in tartışmaları hepten artmıştı. Celile Hanım'ın

“En güzel günlerimiz:

henüz yaşamadıklarımız.

Ve sana söylemek istediğim en güzel söz:

henüz söylememiş olduğum sözdür.”

rasyonel tavrı ve eşitlikçi tutumu Hikmet Bey'in hovardalığı ve yer yer boşvermişliğiyle sık sık çarpışmaya başlayınca da kaçınılmaz son çabuk geldi ve boşanma kararı aldılar.

Nâzım bu boşanmadan olumsuz etkilenmiş olsa da daha büyük dertleri kafaya takacağı yaşa çoktan gelmişti. I. Dünya Savaşı bütün vahşetiyle sürüyor, Osmanlı çok yönlü şekilde yenilgiye maruz kalıyordu. Tahtta silik bir padişah olan Sultan Reşad vardı ama yönetim mekanizması İttihat ve Terakki'nin elindeydi.

Tahmin edilen sona doğru adım adım yaklaşırlarken Nâzım da bir şeyler yapmak istiyordu. Bahriyeli olmayı işte bu sıralar kafasına koydu. "Bir Bahriyelinin Ağzından" diye bir şiir yazdı o yıllarda. Babasının arkadaşı olan Bahriye Nazırı Cemal Paşa bu şiiri dinleyince çok etkilendi ve Nâzım'ın Heybeliada'daki Bahriye Mektebi'ne kaydolmasını sağladı. Nâzım henüz 15 yaşındaydı.

Bir yandan askerlik eğitimi alırken, bir yandan da şiirle olan mesaisine durmadan devam ediyordu. Yazdığı şiirlerden birkaçını yayımlatmaya çalıştığı esnadaysa yolu Yahya Kemal Beyatılıyla kesti. Aslında bu, biraz karmaşık bir durumdu. Yahya Kemal, Nâzım'ın annesi Celile Hanım'a karşı büyük bir aşk besliyordu. Hatta onun için "Erenköy'ünde Bahar", "Eski Mektup" ve "Vuslat" isimli şiirler yazmıştı.

Tam da bu noktada Nâzım'ın şiir yazdığını öğrenen Yahya Kemal, kuvvetle muhtemel Celile Hanım'la yakınlık kurmak için Nâzım'ın şiirlerini değerlendirmeye başladı. "Hâlâ Servilerde Ağlıyorlar mı?" adlı bir şiiri *Yeni Mecmua* dergisinin eylül sayısında bu sayede kendine yer buldu. Hatta yakın arkadaşı Vâ-Nû bu olayı şu şekilde anlatıyordu:

"*Ressam hanımla şair beyin evlenme dedikoduları ortalığı sarmışken, Nâzım'ın ilk şiiri Mehmet Nâzım imzasıyla yayımlanıp Hececiler çevresinde büyük ilgiyle karşılanmıştı. Meğer Nâzım (...) bu ilk şiiri 14 yaşındayken yazmış. Bir tarafa atmış. Neden sonra annesi bulup Yahya Kemal'e göstermiş. Yahya Kemal de yayımlatmış. Edebiyatçıların üstün ilgisi şu kanıdan ötüüydü: Celile Hanım'ın hatırı için bu şiiri Yahya Kemal yazıp oğlunun adıyla bastırmıştır.*"

SESİNİ KAYBEDEN ŞEHİR

Nâzım'ın şiirleri çeşitli edebiyat dergilerinde boy göstermeye, Nâzım da şair olarak yeni yeni bilinmeye başlamıştı. Bu şekilde şiir üzerine daha çok düşünüyor, daha çok deneme yapıyordu ama takvim 16 Mart 1918'i gös-

terdiğinde herkesin kaderini değiştirecek olan o menfur hadise yaşandı. 600 yıllık Osmanlı İmparatorluğunun başkenti İstanbul fiili işgale uğradı. Lord Kinross bu anı şu şekilde anlatıyordu:

"*Amiral Calthorpe İngilizler ile öteki müttefik savaş gemilerinden meydana gelmiş, 16 mil uzunluğunda bir konvoyun başında resmi ve gösterişli bir seremoniyle Çanakkale'den geçerek Boğaziçi'ye geldi. Burada Haliç önlere demir attilar. Limanı öylesine doldurmuşlardı ki gemilerin arasından deniz zor görülüyordu. Türkler için bir başka kara gün de General Franchet d'Esperey'nin askerlerinin başında muzaffer bir tavırla İstanbul'a girdiği gündü. Dizginsiz, beyaz bir ata binmiş olan Fransız generali, Bizans'a aynı şekilde giren Fatih Sultan Mehmed'in hayalini hafızalardan silmek istemişti.*"

İşgalciler İstanbul'u paylaştı, şehrin en belirgin yerleriyse komuta merkezlerine çevirmişlerdi. İngilizler Beyoğlu ve civarına, İtalyanlar Kadıköy çevresine hâkim durumdaydı. Sultan Vahdettin'se Bebek ile Aksaray arasına hükmetmeye çalışan mahalli bir idareci olarak hüküm sürüyordu, o kadar.

Nâzım okuldan mezun olduktan sonra Hamidiye Kruvazörü'nde görevlendirilmişti ama bu, görevden ziyade askercilik oynamak gibi bir şeydi. Bütün silahları ellerinden alınmış, hiçbir şey yapamayan, sadece ast-üst ilişkisinin devam ettiği bir çaresizlik hâliydi onlarınki. Nâzım ve arkadaşları bu duruma çok üzülüyorlardı ancak yapabilecekleri pek bir şey de yoktu.

"...*İşgal altındaki İstanbul'un yürekler acısı fonunda gemimizin zavallı görünüşü bizde yurdumuz adına acı ve onur kırıklığı duygusu uyandırıyor; düşmana utanmazca teslim olan komutanlarımıza isyanla dolup taşıyor. Hepimiz alevlenmek için bir kıvılcım bekliyor gibiydik. Geminin komuta kurulunda zamanında öğrenim için Almanya'ya gitmiş bazı çavuşlar vardı. Bize Alman Devrimi'ni, gemilerdeki isyanları anlatıyordu bunlar. Mustafa Kemal önderliğinde cetelerin işgalcilere karşı savaştığı haberleri de geliyordu Anadolu'dan. Bütün bunlar sabrımızı taşıran son damla oldu ve ayaklanmaya karar verdik. Bir gün kamaralarımıza kapandık ve derslere çıkmayı reddettik. Çavuşlardan biri 'La Marseillaise' plağını bulmuştu. Bütün bir gün 'La Marseillaise'i dinleyip söyledik. Parolalar haykırıyor, bizi Mustafa Kemal'e katılabilmemiz için bırakmalarını istiyorduk. Gemi komutanı gelip derdimizin ne olduğunu sordu. Şaşkınlığa uğrayarak yemekha-*

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Mehmet Ali & Akşamsefası

nede çatal ve bıçak olmayışını protesto ettiğimizi söyledik. Komutan, gidip kendimize çatal, bıçak alalım diye karaya çıkardı bizi. Birkaç gün sonra güverteye toplatıldık ve bazı kursiyerlerin 'sağlık nedeniyle' okuldan çıkarıldığı bildirildi. Çıkarılanlar içinde ben de vardım."

Böyle anlatıyordu Nâzım askeriyeden çıkarılma serüvenini. Çıkarılmıştı ama işgalcilere karşı bir şeyler yapmak istiyordu. Vâ-Nû'yla birlikte bir yandan kafa kafaya verip ülkenin gidişatını düşünüyorlar, bir yandan da Anadolu'ya, Mustafa Kemal'e katılıp direnişin bir parçası olmayı amaçlıyorlardı.

YOK EDİN İNSANIN İNSANA KULLUĞUNU

İkisinde de korkudan eser yoktu. Tek düşündükleri, şiire dönüştürdükleri şey vatan sevdası ve işgal altında kalmış olmaktı. Derken, gerekli görüşmeleri hız kesmeden yaptılar. Kafaya koymuşlardı bir kere. Kurtuluş mücadelesine katılacaklardı.

"İstanbul Emniyet Müdürlüğünden Ankara hesabına çalıştığı az çok belli olan 'millîci' bir taharri memuru beni bularak 'kânunusani'nin ilk günü İstanbul'dan vapurla İnebolu'ya hareket edeceğimizi, arkadaşımın da benimle birlikte geleceğini, sahte isimlerimizle 'yumurta taciri' olarak mesleklerimizi, 'muhtevi' müruru tezkerelerimizin daha sonra bize ulaştırılacağını belirttiikten sonra eklemişti: 'Sizden başka Ankara yolcuları da olacak vapurda, iki de şair!' deyince merak edip, 'Kim bu şairler?' diye sormaktan kendimi alamamıştım. Babacan görünüşlü memurun hemen nasıl ciddileşiverdiğini hiç unutmam: 'Askerde ve poliste sual sorulmaz. Sadece söylenen yapılır. Bir şey daha var; gideceğiniz vapur pamuk balyaları yüklü olacak. Tekneye, bugünlerde elinize geçecek tezkerelerinizi gösterip, sabah karanlığında girecek ve bu balyaların arasına saklanacaksınız. Hareketten önce işgal devriyeleri kontrol için gemiye çıkabilir. Yakalanırsanız bizden söz etmek yok. Tamam mı?' Cevap verdim: 'Tamam!'"

Sayıllı gün çabuk geçti. Nâzım ve Vâ-Nû eşyalarını toplayıp, pek kimseye haber vermeden, iskeleye gidip gemiye bindiler. Tesadüf buydu ya, geminin adı 'Yeni Dünya'ydı. İçeriyi şöyle bir kolaçan ettiklerinde bahsi geçen iki şairin de kim olduklarını gördüler: Yusuf Ziya ve Faruk Nafiz de direnişe destek olanlardandı.

Yeni Dünya, Zonguldak limanına yanaşırken iskele bayram yeri gibiydi. Bir sürü insan toplanmıştı, gelenleri coşkuyla karşılıyorlardı. Hâliyle çok şaşırılmışlardı. Vâ-Nû şöyle anlatıyordu bu şaşkınlığı:

"Ne oluyordu? Gemimizde ünlü bir kişi mi vardı ki karşılamak için böyle tören yapıyordu? Şehrin gençleri heyecanlı vapura girdi. Hececi dört şairi sordular. Nasıl hürmet, nasıl itibar... Bizi süslü kayıklara bindirip şehre aldılar. Muazzam bir masa kurulmuştu. (...) Şiirler okumuştuk. O devirde yasak olan rakılarından içmiştik."

Zonguldak'tan sonra İnebolu'ya doğru ilerlemeye başladı gemi ancak oraya vardıklarında ne coşkuyla karşılaştılar ne pohpohlamayla. Kurtuluş mücadelesi olanca ciddiyetiyle ve türlü zorluklarıyla devam ediyordu. Bu, civardaki her insanın yüzünden okuyordu.

Nâzım ve Vâ-Nû'nun hedefi başından beri belliydi. Ankara'ya geçecekler ve cephede düşmana karşı savaşacaklardı. Ne var ki görevli askerler işi sıkı tutuyorlardı. Direnişe destek olmak için gelen herkesi, özellikle de İstanbul'dan gelenleri ince eleyip sık dokuyorlardı, düşmanın aralarına ajan gönderme ihtimaline karşı önlem almak zorundaydılar. Faruk Nafiz'e Yusuf Ziya'yı İstanbul'daki ilişkilerinden dolayı Ankara'ya göndermemeleri de bu yüzden.

İki şair gerisin geri İstanbul'a dönerlerken Nâzım ve Vâ-Nû gerekli iznin çıkması için herkes gibi beklemeye başladılar. Spartakistlerle tanışmaları, sosyalizmi, kızıl bayrağı ilk defa işitmeleri de bu sırada oldu. Almanya'dan gelen Spartakistler Nâzım'la Vâ-Nû'ya işçi sınıfının gücünü, eşitlik, özgürlük ve bağımsızlık yolunun sosyalizmden geçtiğini anlatmaya başladılar. Bu yeni fikirler ikisini de şaşırtmaya yetmişti.

İnebolu'da yaklaşık bir hafta kalan Nâzım ve Vâ-Nû akıllarında yeni sorular, ceplerinde üç kuruşluk harcırahları ve yüreklerinde memleket sevdasıyla Ankara'ya doğru yola koyuldular. Karşılarına çıkan her insan dertli, gördükleri her ev yoksulluk doluydu. Anadolu baştan aşağı acı çekiyordu ama düşmanı kovmak için yarı aç, yarı tok şekilde, imkânsız başarmak niyetiyle mücadele ediyordu.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Nâzım ve Vâ-Nû Ankara'ya vardıklarında, gerekli görüşmeleri yapıp bir an evvel cepheye gitme niyetiyle Matbuat Umum Müdürlüğüne (Basın, Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü) gittiler ve oranın müdürü Muhiddin Bey'le görüştüler. Muhiddin Bey iki genci bir süre öyalamak durumunda kaldı. Aslında eli kalem tutan gençlerin başka bir alanda daha yararlı olacaklarını düşünüyordu. Bu nedenle aldı onları karşısına ve kurtuluş mücadelesini anlatan bir şiir yazmalarını istedi. Şiiri dört bir yana dağıtarak hem niyetlerinin herkeşce anlaşılmasını hem de daha fazla meşrulaşmayı arzuluyordu.

Nazım'la Vâ-Nû bu süreçte, kısacık bir süre de olsa, Mustafa Kemal'e tanışabilmişlerdi. "İki genç şair" olarak takdim edildiklerinde Mustafa Kemal şöyle dedi onlara: "Bazı genç şairler modern olsun diye mevzusz şiir yazmak yoluna sapıyorlar. Size tavsiye ederim, gayeli şiirler yazınız."

Nâzım ve Vâ-Nû cepheye gönderilmedikleri için her ne kadar mahzun olsalar da hiç vakit kaybetmeden başladılar şiiri yazmaya:

**"Gel ey imanlı gençlik, gel ey beklenen gençlik,
Gel ki Anadolu'da senin bükülmez, çelik
imanına, azmine ümit bağlayanlar var!
O satılmış vezire, o satılmış kullara
O satılmış hünkâra siz de mi katıldınız?
Siz de mi satıldınız, siz de mi satıldınız?"**

Yaklaşık üç sayfa uzunluğundaki şiiri bitirir bitirmez soluğu Muhiddin Bey'in kapısında alan Nâzım ve Vâ-Nû bağımsızlık için verilen her türlü görevi yapmaya çalıştıklarını gösteriyor ve cepheye gitme ihtimallerini arttırmaya çalışıyorlardı.

Muhiddin Bey "hünkâr" sözcüğünü değiştirerek bu şiiri binlerce kez bastı ve şiirin memleketin dört bir diyarına dağıtılması için birilerini görevlendirdi. 1921'in Mart ayıydı, Nâzım 19 yaşındaydı.

Bu şiir sanılının aksine büyük tartışmalara sebep oldu. Millet Meclisinde hâlâ padişahı destekleyenler, ortak amacın hâlâ padişahı ve Osmanlı'yı kurtarmak olduğuna inanıyorlardı. "Satılmış" yakıştırmasını asla kabul etmiyorlardı. Muhiddin Bey'e yöneltlen eleştirilerin ardı arkası kesilmekzen Nâzım ve Vâ-Nû olan biteni şaşkınlıkla karşılıyorlardı.

Belli bir zaman sonra, cepheye gidemeyeceklerine ikna olmalarının ardından onlara yeni bir görev verildi. Mustafa Kemal, işgalcilerin yanında cehaletle de savaşılmaması gerektiğini düşündüğünden Nâzım ve Vâ-Nû Bolu'nun bir kasabasında öğretmenlik yapmak için yola koyuldular.

Nâzım Türkçe, Vâ-Nû Fransızca öğretmenliği yapacaktı ama ikisinin de ortak amacı gericilikle mücadele etmektir. Ne var ki Bolu halkı içerisindeki kamplaşma en az İstanbul'daki kadar keskindir. Bir grup körü körüne padişah taraftarıyken azınlıkta kalan diğer grup yüzünü Mustafa Kemal'e ve aydınlığa çevirmişti.

Hâl böyle olunca irili ufaklı atışmalar, çekişmeler de kendiliğinden gelmeye başladı. Nâzım ve Vâ-Nû bir eve yerleştiler. Aylar geçmesine rağmen istedikleri gibi bir etkiye sebep olamadıklarını kendilerine itiraf etmek zorunda kaldılar. İş bununla kalsa iyiymi: Gerek oruç gerek namaz bahanesiyle gericilerin tehditleri giderek artmaya başlamıştı.

Nâzım ve Vâ-Nû'nun o civarda en çok anlaştıkları kişi Bolu Ağır Ceza Reis Vekili Ziya Hilmi Bey'di. Ziya Hilmi Bey de Mustafa Kemal destekçisi olmakla beraber sosyalizme yakın fikirleri ve entelektüel altyapısıyla çöde açan bir çiçek gibiydi onlar için. Sohbetleri dönüp dolaşıp Sovyetler Birliği'ndeki sosyalist dönüşüme, Lenin'e, Marx'a geliyordu.

DÜN ERKENDİ, YARIN GEÇ, ZAMAN TAMAM BUGÜN

Bolu'daki öğretmenlik günlerinin üzerinden yaklaşık beş ay geçmişti. Üzerlerindeki baskılardan illallah ettikleri bir an, öldürölme tehdidiyle karşı karşıya olduklarını söyleyerek görevlerinden istifa ettiler ve her sohbetinde dönüp dolaşıp konuştukları Sovyetler Birliği'ni, kafalarında yeni yeni şekillenen sosyalizmi görmek için hazırlıklara giriştiler sonra.

Aradan çok vakit geçmeden Nâzım ve Vâ-Nû önce Karadeniz'e, oradan da Batum'a geçtiler. Orada bir süre barınmalarının ardından Moskova trenine binip Sovyetlere vardılar.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

hiçbir korkuya
benzemez
halkını satanın
korkusu.

Nâzım Hikmet

*“Bu dünya soğuyacak günün birinde,
hatta bir buz yığını
yahut ölü bir bulut gibi de değil,
boş bir ceviz gibi yuvarlanacak
zifiri karanlıkta uçsuz bucaksız.”*

Sovyetler Birliği ve yeni yeni öğrendikleri sosyalizm ikisinin aklında da refah içinde, her şeyin güllük gülistanlık olduğu bir toplum imajı oluşturmıştı ancak gördükleri manzara oldukça sertti: Savaşın, ölümlerden yorulmuş bir kent ve yoksul olsalar da Ekim Devrimi'yle beraber yüreklerindeki umuda sıkı sıkıya yapışmış insanlar...

Nâzım ve Vâ-Nû Doğu Halkları Komünist Üniversitesi'ne kayıtlarını yaptırıp öğrenci kampına yerleştiler. Cıvı cıvıdı ortalık. Dünyanın dört bir yanından, yaklaşık seksen farklı ülkeden gelen gençler bir araya toplanmış ve aynı amaç için kollarını sıvamışlardı. Sosyalizmin, devrimin ilk defa gerçekleştiği bu koca devlette hem kendilerini geliştiriyorlar hem farklı kültürden, branştan yüzlerce insanla tanışıp yepyeni şeyler öğreniyorlardı. Bu, kana bulanmış bir dünya için bulunmaz bir nimetti.

Nâzım ve Vâ-Nû ağırlıklı olarak sosyoloji ve iktisat derslerine katılsalar de hemen her sanatsal aktivitede boy gösteriyorlardı. Bir yandan Rusça bir yandan Fransızca öğreniyorlar, sosyalizmin ne menem bir şey olduğunu teorik ve pratik anlamda deneyimlemeye çalışıyorlardı.

Moskova günlerinin Nâzım'da yarattığı en büyük değişimlerden biriyse şiirdeki yenilikle, Mayakovski'yle tanışmasıydı kuşkusuz. Mayakovski devrimin, aşkın büyük şairiydi, biçim olarak da serbest yazımın öncülerindendi. O vakte kadar şiire geleneksel bir perdeden bakan ve toplumcu yanı yeni yeni oluşmaya başlayan Nâzım için Mayakovski bir bomba etkisi yaratmıştı. O da Vâ-Nû'yla olan sohbetlerinde, şiire yönelik düşüncelerinde bu yeniliği benimseme, diğer bir deyişle bunu kendi kültürüyle özdeşleştirip yeni bir estetik yakalama derdine düşmeye başladı.

Nâzım'la Vâ-Nû'nun Moskova macerası yaklaşık üç buçuk yıl sürdü. Doğu Halkları Komünist Üniversitesi'nden alacağını aldığı düşünün Nâzım -eh biraz da memleket hasretinden elbette- İstanbul'a dönme kararı aldı.

Emperyalistler kovulmuş, yaşanan büyük tahribata rağmen yaralar sarılmaya başlamıştı. İstanbul'a döner dönmeyen *Aydınlık* dergisindeki dostlarıyla görüşen Nâzım yepyeni şiirler ortaya koymak üzere hemen kaleme kâğıda sarıldı. Gençliğin de verdiği mücadele hırsıyla sert ve kavgaçı şiirlerdi yazdıkları. Sosyalizmin bu topraklarda da filizlenmesi gerektiğini düşünüyor, yoksulluğu, açlığı ortadan kaldırmının yegâne yolunu herkese göstermeye çalışıyordu.

Tam da bu sıralarda başlayan Şeyh Sait İsyanı, ülkenin bütün muhaliflerinin hedef tahtasına oturtulmasına

neden oldu. Bunlardan biri de *Aydınlık*'tı. Uzun zaman göz hapsinde tutulan dergi yazarlarının hemen hepsine soruşturma açılıyor, bu yazarların bazıları hapse atılıyordu. Hâl böyle olunca Nâzım'ın seçme şansını pek kalmamıştı: Bir an önce gitmeli ve izini kaybettirmeliydi. Bu yüzden yeniden Sovyetlere doğru gizlice yola çıktı.

Sovyetlere ikinci gelişinde de sanatla iç içe bir hayat sürdürmeyi seçti. Şiirlerin yanında tiyatro metinleri yazmaya başladı. Nâzım tiyatroyla öylesine içli dışlı olmaya başlamıştı ki Türkiye'den gelen ve tiyatronun, sinemanın mihenk taşlarından biri olan Muhsin Ertuğrul'u "ev sahibi" gibi karşılamış ve onun tiyatroyla ilgili yapmak istediği araştırmalarda en büyük destekçisi olmuştu.

Nâzım yeni bir arkadaş edinmişti edinmesine ama eski dostu Vâ-Nû'yla araları yavaş yavaş açılmaya başlamıştı. Vâ-Nû tabiri caizse yorulmuştu bu hayhuydan, düzenli bir hayatın, mütevazı bir gelirin özlemini çekiyordu. Nâzım içinde her şey yeni başlıyordu.

O yıllarda İsmail Bilen'le (Laz İsmail) yoldaşlığını sürdüren Nâzım memlekete yeniden dönmeyi hesaplarını yapıyordu. İki arkadaş kafa kafaya verdiler ancak bunun yasal yollardan olmayacağına kanaat getirdiler. Bulundukları yerde tutuklanacaklarını ikisi de biliyordu. Geriye tek bir yol kalıyordu, o da kaçak yollardan gizlice gitmekti.

MEMLEKETİMDEN İNSAN MANZARALARI

Bütün riskleri göze alan Nâzım ve İsmail 1928 Temmuz'unda Hopa'ya geldiler ancak kısa süre sonra yakalanaarak Hopa Cezaevi'ne kapatıldılar. Bu, Nâzım'ın uzun yıllar boyu mesken tutacağı hapisane yaşamına attığı ilk adımdı.

Cezaevindeki yoksullar Nâzım'ı kılığından, kıyafetinden dolayı yadırgadılar önce. Ne işi var bunun burada diye düşündüler ama Nâzım hepsiyle ilişki kurmaya başlayınca ön yargıları kırıldı. Ortak derterleri üzerine kaleme aldığı şiirleri işittiklerinde, anlatılanın kendi hikâyeleri, acıları olduğunu anlayınca da ona hepten ısındılar.

*"Dışarda,
karanlıklarda
çatırdıyor deniz böğründen vurulmuş bir orman gibi..
Biz içerde susuyoruz,
susuyor zindan
kanı içine akan
yaralı bir hayvan gibi..."*

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Mehmet Ali & Akşamsefası

Sahte kimlikle yakalanmalarına haklarında açılan diğer davalar da eklenince işler hepten sarpa sarıldı ve İstanbul'a gönderilmelerine karar verildi. Takvim 4 Ekim 1928'i gösterdiğinde Nâzım ve İsmail yanlarında iki jandarma ve kelepçeli bilekleriyle İstanbul sokaklarında yürütüldüler. *Cumhuriyet* gazetesi Nâzım'ın kocaman fotoğrafını basıp haber bile yaptı yakalandığını.

Derken davayı Ankara'daki diğer siyasi davalarla birleştirme kararı alan savcı, Nâzım'la İsmail'i Ankara'ya gönderdi. Son kertede Nâzım, komünizm propagandasından üç aylık hapis cezasına çarptırıldı ancak bilfiil altı aydır hapiste olduğundan serbest bırakıldı.

Cezaevinden çıktıktan sonra Vâ-Nû'nun aracılığıyla *Resimli Ay* dergisiyle yani Sertellerle tanışan Nâzım, evvela orada düzeltmen olarak çalışmaya başladı. Fazlasıyla disiplinli şekilde sürdürdüğü görevinin yanında şiir yazmaya devam ediyor ve bu, yeni şiirden etkilenen gençlerin etrafında toplandığı bir "okul" işlevi görüyordu. Sabahattin Ali de onlardan biriydi.

O yıllarda TKP'yle yaşadığı fikir ayrılıkları ve Hikmet Kıvılcımlı'nın haksız ithamları nedeniyle yalnızlaştırılmaya çalışılsa da *Resimli Ay* onun için aileden farksızdı. Ne var ki Nâzım çok okunuyor, dolayısıyla çok göze batıyordu. Vâ-Nû araları limoni de olsa arkadaşını uyarıyordu, ona biraz sessiz kalması gerektiğini söylüyordu. Nâzım'sa "Kerem Gibi" şiirini (Haziran 1930) yazdı ve sordu:

**"Ben yanmasam
sen yanmasan
biz yanmasak.
nasıl
çıkarak
karan-
lıklar
aydın-
lığa..."**

YAŞAMAK: SENİ SEVMEK GİBİ CİDDİ BİR İŞTİR

Nâzım'ın bu vakte kadar bir sürü sevgilisi olmuştu. Kimiyle uzun soluklu bir beraberlik yaşamış, kimiyle sadece flörtleşmişti ama içlerinde biri vardı ki hepsinden başkaydı. O kızın adı Piraye'ydi. Piraye İstanbul'un önemli ailelerinden olan Altunizadelerin kızıydı ve Nâzım'ın kardeşi Samiye'nin yakın arkadaşıydı. Babası *Tercümân-ı Ahvâ'l*in başyazarlarından olduğundan da sanata, şiire meraklıydı. Nâzım bu kızıl saçlı kızı görünce çok etkilenmişti ve aralarında kısa sürede başlayan etkileşim çok geçmeden bir ilişkiye dönüşmüştü.

Ne var ki 1932 yılında çıkan kitabı *Gece Gelen Telgraf*'ın toplatılması ve bir fabrika duvarına asılan bildirilerle bağlantısı olduğunun iddia edilmesi üzerine tutuklanıp Bursa Cezaevi'ne götürüldü Nâzım. Bu ayrılık iki sevgilinin arasını açmak bir yana, ilişkilerini perçinledi. Nâzım ve Piraye evlenme kararı aldılar sonra.

Hasretlik zordu, Nâzım'ın şiirlerinde sık sık işlediği "kızıl saçlı kadın" Piraye onu hiçbir zaman yalnız bırakmadı. Ta ki 1934 Ağustos'unda çıkan afla serbest kalana kadar. Beş ay sonra da 31 Ocak 1935'te Kadıköy Nikâh Dairesinde iki yakınlarının şahitliğinde dünyaevine girdiler sonra.

Nâzım ekonomik sıkıntılar nedeniyle bir çıkışı arıyor, elindeki seçenekleri değerlendiriyordu. Öncelikle gazeteciliğe geri dönme kararı aldı ve "Orhan Selim" mahlasıyla *Akşam* ve *Tan* gibi gazetelerde köşe yazıları yazmaya başladı ki aşağı yukarı 600 yazısı olduğu bilinmekteydi. Hatta Nâzım bir şiirinde "Orhan Selim"den şu şekilde bahsedekteki:

**"benim sıkı
benim cılız benim zavallı çocuğum Orhan Selim!
Sen
benim,
ne gözüm
ne kolum
ne kafamsın;
sen
benim,
bir kurşun balyası gibi sıkıya sırtına bindiğim
ve alının teriyle geçindiğim
ilk
ve son adamsın!"**

Devam eden yıllarda bir sinema stüdyosunda da çalışan Nâzım sürekli polis takibi altındaydı. Her hareketinin izlenmesinden iş hayatı da evliliği de olumsuz etkileniyordu ama Nâzım doğru bildiği şeyi dile getirmekten, şiir yazmaktan ve "onlar"ın hikâyesini anlatmaktan vazgeçmiyordu.

1929-1938 yıllarında o kadar çok hapse girip çıktı, o kadar asılsız gerekçelerle suçlanıp serbest bırakıldı ki tüm bu sürecin bir yıldırma operasyonu olduğu düşünülmeye başladı. 1938 yılına gelindiğindeyse daha beter bir sürece girdiğinden hiç haberi yoktu.

**Fakat
emin ol ki sevgili;
zavallı bir çingenenin
kıllı, siyah bir örümceğe benzeyen eli
geçirecekse eğer
ipi boğazıma,
mavi gözlerimde korkuyu görmek için
boşuna bakacaklar
Nâzım'a!**

NÂZİM HİKMET VATAN HAINLIĞINA DEVAM EDİYOR HÂLA

Bir gece evi basıldı ve apar topar şubeye götürüldü. Bu seferki gerekçe yine fazlasıyla mesnetsizdi ancak suçlamanın boyutu çok büyüktü. Harp Okulu'ndaki öğrencilerin

Nihat Akdemir

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Mehmet Ali & Akşamsefası

"Bugün pazar.

Bugün beni ilk defa güneşe çıkardılar.

Ve ben ömrümde ilk defa gökyüzünün bu kadar benden uzak

bu kadar mavi

bu kadar geniş olduğuna şaşarak

kımıldanmadan durdum."

birinde Nâzım'ın kitabı bulunmuştu. Nâzım bu öğrenci aracılığıyla komünizm propagandası yapıyor, orduyu isyana teşvik ediyordu. Suçlama buydu, evet!

Nâzım da en az sizin kadar şaşkınca kalakaldı. Üstelik bu öğrenciyi tanımıyordu, bu öğrenci kendisini okuyan binlerce insandan biriydi sadece. Nâzım derdini anlatamadı bir türlü. TKP'den uzaklaştığından ve şiiriyle meşgul olduğundan kısa sürede salverileceğine inanıyordu. Ankara'daki sorguda da mahkemede de aynı şeyleri söyledi. Böyle bir gerekçe çocukluktan başka bir şey değildi. 29 Mart'ta görülen son duruşmanın ardından beraat bekleyen Nâzım, 15 yıl hapse mahkûm edildi.

Adil yargılanmanın yapılmadığını düşünenler Nâzım'a Atatürk'e bir mektup yazması gerektiğini söylediler. O da merhamet beklemeden şair gururuyla şunları yazdı:

"... Türk inkılabına ve senin adına ant içerim ki suçsuzum. Askeri isyana teşvik etmedim. Kötü değilim ve senin yaptığın her ileri dev hamleyi anlayabilen bir kafam, yurdumu seven bir yüreğim var. (...) Senin eserine ve sana, aziz olan Türk dilinin inanmış bir şairiyim. (...) Kemalizmden ve senden adalet istiyorum."

Bu mektup Atatürk'e ulaştı mı, ulaştıysa Atatürk ne tepki verdi, bilinmiyor ama Nâzım Bursa Cezaevi'ne nakledildi sonunda ve kült hâline gelmiş şiirlerinin birçoğunu işte bu yıllarda yazmaya başladı.

Her ne kadar derin bir depresyonun eşiğinde olsa da inandığı dava, hayalleri ve şiirleri onu özgür kılıyordu. Mahkûmlarla ilişkileri, Piraye'nin mektupları, arkadaşlarının destekleri derken yıllar bir bir ilerliyordu. Orhan Kemal'le aynı koğuştaki paylaşıyordu. Onun gibi daha nice yazar, şair geldi gitti yanına ama o hâlâ mahpuslu.

Piraye'nin de kendisi gibi paraya ihtiyacı olduğunu bildiğinden çeşitli yayınevlerine çeviri yapmaya başladı. Başka imzayla çevirdiği bu kitapların ilki *Savaş ve Barış* oldu. Nâzım para kazanmaya çalışıyor, kazandığı paranın bir kısmını dışarıya gönderiyor ve elindeki üç kuruşu da koğuştaki arkadaşlarıyla paylaşıyordu. Ne üstlerine giecek doğru dürtüst kıyafetleri ne de besleyici yiyecek ve içecekleri vardı. Böyle olunca da sık sık hastalanıyor ve psikolojik olarak yıpranıyorlardı.

Yıllar yılı bu şartlarda yaşayan Nâzım'ın sağlığı hepten kötüye gidiyordu. Bunu fark eden arkadaşları yurt içinde ve yurt dışında çeşitli kampanyalar düzenleyerek Nâzım'ın serbest bırakılması için imza topladılar hatta açlık grevi dahi yaptılar. Ne var ki yetkililerden ses çıkmıyordu. En sonunda Nâzım da açlık grevine başladı. Suçsuz yere yıllardır hapis yatmak canından bezdirmişti onu. Bunun üzerine eylemler iyice arttı, hükümet sıkıştırılmaya başladı. Nâzım da hastanelik olunca sonraki süreçte onu serbest bırakmak zorunda kaldılar. Tarih 15 Temmuz 1950'yd.

"uyandın neredesin?

evinde.

alışamadın hala uyanır uyanmaz evinde olmaya

on üç yıl hapiste kalmanın sersemliklerinden biri de bu.

yanında yatan kim?

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

yalnızlık değil
karın
uyuyor melekler gibi mışıl mışıl
yaraştı hatuna gebelik
saat kaç?
sekiz
demek ki akşama kadar emniyettesiniz
çünkü teamüldendir
polis ev basmaz güpe gündüz"

MEMLEKET Mİ, YILDIZLAR MI, GENÇLİĞİM Mİ DAHA UZAK?

Ancak sağlığına daha doğru düzgün kavuşamamış olan Nâzım iş bulmakla para kazanmakla uğraşıyordu. Sürekli polis kontrolündeydi ve her an olur olmaz bir gerekçeyle tutuklanma korkusuyla yaşıyor, bu hisle baş etmek için şiire sığınyordu.

Nâzım günlük hayatını idame ettirirken bile tedirginleşmeye başlamıştı çünkü üzerine kasten araba sürülmesi, küfür suratlı adamların durduk yere "yakınlık" kurma çabaları giderek artıyordu. Bir de bunun üzerine yeniden askere çağrıldı. Askeri öğrenciliği hesaba katılmadan eksik görev süresi yüzünden askere çağrılan Nâzım tüm bunların toplamında öldürülmek istendiğini net bir biçimde anlamıştı artık.

Geriye tek bir şey kalıyordu: Çok sevdiği, uğruna yıllarca hapiste yattığı memleketini sonsuza dek terk etmek. Oğlundan, eşinden uzakta, hasret içinde, bir başına...

"Peşimi bırakmayan yedi tane polis vardı. Günün yirmi dört saatinde nöbetleydiler. Başlangıçta hiçbir çare gelmiyordu aklıma. Fakat tam bir ümitsizliğe kapılmak üzereyken, Yoldaş Pavlov'u ve onun şartlı refleks kuramını hatırladım. Saati saatine yaşamaya başladım. Her gün aynı saatte kalkıyor, aynı saatte kapıdan dışarı çıkıyordum. Polisler de bir süre sonra uydular bu düzene. Arkadaşlarımın kaçışı planladıkları gün, saat yedide değil de dörtte uyandım. Cipin içinde uyuyan polislerin yanından sessizce geçtim. Haberleri bile olmadı."

*En sevdiğim
memleket
yeryüzüdür.
Sıram gelince
yeryüzüyle örtün
üzeri.*

Nâzım Hikmet

17 Haziran 1951'de Refik Erduran'ın yardımıyla Tarabya sahilinden bindiği sürat motoru, onu Plehanov isimli bir gemiye ulaştırdı, oradan da Sovyetlere üçüncü kez gitti. Moskova'da Sovyet Yazarlar Birliğince karşılandı. Ülkesinden kaçmak zorunda olduğu tüm dünya basınınca haberleştirilen Nâzım, Sabahattin Ali'den daha şanslıydı.

Memleket hasreti, oğul hasreti sürerken, ülke ülke gezip şiire ve sosyalizme dair konuşmalar yapmaya başladı. Yazdığı şiirler, oyunlar bazen Sovyet yöneticilerini de rahatsız ediyordu. Bu yüzden sansürlendiği bile oluyordu. Yetmezmiş gibi Çeka'dan peşine bir polis de takılmıştı tıpkı Türkiye'deki gibi. Stalin Sovyetleri, II. Dünya Savaşı'ndan sonra hepten baskıcı bir yönetime evrilmeye başlamıştı ve Nâzım'ın sosyalizm anlayışı bu durumu asla tasvip etmiyordu.

Yıllar geçiyordu. Nâzım hepsinden, her şeyden yorulmuştu artık. O yıllarda yanında olan, büyük aşk yaşadığı Vera'yla son anına dek beraber oldu. Şiire ve sosyalizme olan inancı hiç bitmedi. 3 Haziran 1963'te hayata gözlerini yumana kadar "Elbet bir gün..." diyerek yazdı hep. Öyle inandı. İnsanlığı çok seviyordu.

"İnsanlar sizi çağırıyorum:

*kitaplar, ağaçlar ve balıklar için,
buğday tanesi, pirinç tanesi ve güneşli sokaklar için,
üzüm karası, saman sarısı saçlar ve çocuklar için.
Çocukların avuçlarında günlerimiz sıra bekler,
günlerimiz tohumlardır avuçlarında çocukların,
çocukların avuçlarında yeşerecekler."*

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Mehmet Ali & Akşamsefası

SİNEMADA BİYOGRAFİ VE MAVİ GÖZLÜ DEV

Yönetmenliğini Bicket İlhan'ın yaptığı *Mavi Gözlü Dev* filmi Nâzım Hikmet'in yaşamını bir bölümünü, 1941-1950 yıllarını perdede taşır. 2007 yılında çekilen bu film, şairin Bursa Cezaevi'ndeki yaşamını gözler önüne sermeyi amaçlar. Geriye dönüşlerle şairin yaşamının evveliyatına da uzanan hikâyede İlhan, Nâzım'ın "içeriye düşüş" serüvenini gerek aşk-larıyla gerek şiire duyduğu tutkuyla harmanlayarak aktarır. Bugün pek çok dizi film setine mekân sahipliği yapan Beykoz Kundura Fabrikası'nda oluşturulan dekorlarda filmin sanat yönetmenliğini usta isim Mustafa Ziya Ülkenciler yapmıştır. Çekilen film teatral bir hava estirse de Şair Hikmet'in yaşamını konu alan ilk kurmaca film olması özelliğiyle öne çıkar.

Mavi Gözlü Dev'den önce de pek çok belgesel filme konu olan Hikmet'in yaşamını tarihte ilk kez kurgusal bir film yoluyla aktarma eylemi, bir yönetmen için zor olsa gerek. Şairin bütün dünyada biliniyor olması, içinden en az yirmi filmin çıkabileceği bir hayat yaşa-mış olması, hâlâ üzerine yeni kitaplar yazılıyor oluşu ve günden güne yeni bilgilerin ortaya çıkması gerek senarist gerek yönetmen için aşılması gereken sorunlar olarak belirir. Bu bağ-lamda biyografi filmi yapmanın zorlukları karşımıza çıkar.

Tarkovski, *Mühürlenmiş Zaman* isimli kitabında sinemanın insanın varoluşuna dair soru-lar sormayı amaçlaması gerektiğini söylese de bu sanat dalına olan asıl ilginin sebebinin insa-nın bilgi edinmeye duyduğu arzu olduğunu dile getirir. İnsan doğduğu andan itibaren yaşamı anlamaya ve kavramaya çalışır. Ona göre sanat işte tam da bu sebepten ortaya çıkar. Sinema, insanı ölüme hazırlar. Gerçeği algılayış ve kabulleniş süreci sanat aracılığıyla gerçekleşir. Bütün bu evre için de insan bilgiye ihtiyaç duyar. Modern insan bu bilgiye en kolay yolla, sinema ile ulaşır. Bugün Vietnam ya da Uruguay hakkında bir bilimiz olsun istiyorsak çoğumuz o ülke-nin kültürüne dair bir kitap okumak yerine o ülkede geçen filmler izleriz. Sinema bu bağlamda daha işlevsel, daha kolaycı bir yol sunar. Biz de bu yolu takip ederiz.

Biyografi filmlerinin ortaya çıkışı da tam olarak bu noktada devreye girer. Bir biyog-rafi filmi ele aldığımız kişiye -doğru bir biçimde- tanıtmak, onun yaşamının dönüm noktala-rını, devrim ve dönüşümlerini olduğu gibi aktarmakla yükümlüdür. Gerçeği deforme etme-den en yakın tanıkların ve resmi belgelerin ışığında hedeflenen, o kişinin yaşantısının bire bir olarak perdede aktarılmasıdır. Bu noktada filmin yaratıcı ekibi "Kişinin hayatının hangi dönemleri ele alınacak?" gibi büyük ve kapsamlı sorulara cevap vererek işe başlar. Şüphesiz ki bir kişinin yaşamını doğumundan ölümüne değin ele almak, estetik bir beceriyle perdede yeniden üretmek zordur. Biyografisi anlatılan kişinin yaşamından çeşitli kesitlerin, yaşama-nın dönüm noktalarının, belki de tek bir anın seçilip anlatılması gerekir. Bebeklik günlerin-den başlayarak ölümüne uzanan süreçte bir kişiyi anlatmak ve seyirciyi bu yaşamın gerçek-liğine inandırmak zahmetli bir iştir. Hele ki yönetmenin ortaya çıkan filmin sanatsal yönüne dair telaşı da varsa... Kayda değer bir diğer sorun da bu husustur.

Bir kişinin biyografisinin perdede aktarılması belirli dönemleri de kapsadığı için mali-yetlidir. Üstelik bu kişinin "önemli" biri olması şarttır. Sıradan birinin biyografisini kim hangi sebeple izlesin? Dolayısıyla işin bir de ticari boyutu var. Biyografi sinemasında çoğu zaman estetik tartışılmaz bile. Alıcı için -hele de seyirci o kişiye olan özel ilgisinden dolayı sinemaya gitmişse- önemli olan bilmediklerini öğrenmektir. Sahnelerin ritmi, objektif kulla-nımı, renk ve ses tasarımı veya kompozisyonların düzeni çoğu zaman dikkati çekmez. Örne-ğin *Müslüm* filmini düşünelim. Müslüm Gürses her ne kadar popüler bir figür olsa da kitle-lerin yığılarak sinemalara akın etmesinin asıl sebebi Gürses'in yaşamının, özellikle çocukluk ve ilk gençlik yıllarının trajik boyutudur. Sanatçının yaşamını gerçek anlamda bilmeyen ve onu sadece bir imaj olarak gören izleyici, yaşadıklarını öğrendikten sonra onunla olan iliş-kisini yeniler. Bu yenileme halinin kendisi de yönetmen için hoş bir sonucun ürünüdür: Seyirci filmiden etkilenmiştir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Çoğu zaman bir biyografi filmini beğenip beğenmemiz, ne yazık ki, ilgili olduğumuz kişi hakkında yeni bir şey öğrenip öğrenmememize bağlıdır. Bütün albümlerini dinlemediğimiz, bütün röportajlarını okuduğumuz, hayat hikâyesini baştan sona okuyup tanıklarına ulaştığımız bir sanatçıyı ele alalım. Öyle ki kuzeninden bile daha çok tanıyor olduğumuzu varsayalım o kişiyi. Farz edilen kişiyle ilgili bir film izlediğimizde ister istemez o kişinin yaşamının eksik yansıtıldığını düşünür, hayatında daha önemli anların olduğunu bildiğimiz için öfkeyle çıkarız salondan. Bu öznel değerlendirmede belirleyici olan öge bilgidir.

Bugüne değin çekilen Atatürk filmlerini belirli kesimlerin beğenmiyor oluşunun temel sebebi de budur. Çünkü o kesime göre anlatılanlar her daim yetersiz kalmıştır. Dolayısıyla sonuç memnuniyetsizlik olur çoğu zaman.

Nâzım'ın odağında olduğu *Mavi Gözlü Dev* filmi için de benzeri bir husus olduğu aşikârdır. Bicket İlhan bu filmde şairin yaşamının 9 senesine, 1941-1950 yıllarına odaklanır. Geriye dönüşlerle sanatçının yaşamının farklı anlarına gidilse de asıl olarak cezaevinde geçirdiği dönemin belirli bir süresi perdede yansır. Hayatının kimi vakitinde Nâzım'a ilgi duyan, onu okuyup seven ve yaşamını öğrenmeye gayret eden çoğu kişi için şairin hayatının sadece bu döneminin anlatılması yetersiz kalmış, seyirci salondan bir eksiklik duyuyor. Film, hayatın diğer dönemlerini

günlerini veyahut 30'lu yıllardaki netameli dönemini bilen okuru veya şairin politik mücadelesini benimseyen ve bu hususu odağa alan yoldaşları, gösterime girdiği dönemde filmi "tamamlanmamışlık"la suçlamıştır. Filme dair yapılan eleştirileri bir yana bıraktığımızda karşımıza şu tablo çıkar: Neruda'nın bile "Onun yazdıklarının yanında bizimkilere şiir denmez," diyerek tarif ettiği büyük şair Nâzım'a dair yapılan ilk kurmaca film *Mavi Gözlü Dev*.

Rejim tarafından engellenen, hapislere atılan, vatan haini nitelmesiyle tanımlanan ve ülkesinden uzakta ölen Nâzım'ın hayatına dair yapılan bir film, sıradan bir filmde ayrı olarak değerlendirilmeyi hak eder. Düşünceleri uğruna hapis yatmış ve bugün bile devlet nezinde tam anlamıyla sahiplenilmemiş bir şairdir o. Yönetmenliğini yaptığı, senaryosunu yazdığı filmler bile kayıptır ve onun üzerine bir film yapmak -evet bugün bile- meşakkatlidir.

Film yapmak zordur, hele ki biyografi filmi yapmak daha zordur. Özü itibarıyla yaşamı film yapılan -doğal olarak sevilen- kişinin hayatının hangi dönemlerinin anlatılacağı sorunsalı biyografi sinemasının en gözde meselesidir. Zira günün sonunda ne çeken memnun kalır ne de izleyen. Çeken, belirli dönemleri gerçekçi anlatmak için bütçesinin olmadığını söyler, izleyen de tahayyül ettiği bilgilerin "kötü canlandırıldığını" dile getirerek salondan ayrılır.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Merve Yiğit

**BİR KAPI
AÇILDI
GİRDİM
YİTİRDİM KENDİMİ
KENDİ İÇİNDE**

Nâzım Hikmet

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Bıraksın peşimizi

kendi yüreginin kabuğunda yaşayanlar!

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Mehmet Ali & Akşamsefası

Nâzım Hikmet

PİRAYE'NİN BEKLEYİŞİ

Nâzım Hikmet'in şairliği, siyasi kimliği, uzun yıllar süren hapisane hayatı, sürgün yılları kadar aşkları hakkında da çok şey yazıldı, söylendi. Kuşkusuz, Nâzım'ın hayatındaki en önemli aşklardan biri, uzun hapisane yıllarına damgasını vuran Hatice Piraye ile yaşadığı aşk olmuştur. Edebiyatseverler tarafından hâlâ ilgi gören bu aşkın birçok açıdan ne kadar zengin olduğunu yıllar süren mektuplaşmalarından anlıyoruz. Elbette Piraye'nin de bir mektubunda ifade ettiği gibi şairin en güzel aşk şiirlerini Piraye'ye yazdığını da söylemek mümkün.

Piraye ve Nâzım 1930 yılında tanışırlar. "Sorum-suz, serüven düşkünü bir paşazade" olarak tanınan ilk eşinden iki çocuğu olan Piraye'nin bir yıl gibi bir süre şairden kaçtığı söylenir. Ailelerinin de bu ilişkiyi onaylamamasının bu kaçışta etkili olduğunu düşünürüz. Piraye eninde sonunda hayatının büyük aşkına karşı koyamaz ve evlenmeye karar verirler. "Büyük bahçesi, çamlıkları, yemişliği, bağı, sebzeliği, kümesi, ahır, ayrı bir merası bulunan; bodrumunu, girdisini çıkıtsın saymadan on iki büyük odalı çok güzel bir köşk" olan Mithat Paşa köşküne yerleşirler. Piraye bu köşte yaşarken eski akraba ve komşularına yakın olduğu için mutludur. Ne yazık ki Piraye'nin bu mutluluğu uzun sürmez ve birlikte yaşamaya başlamalarından kısa bir süre sonra Nâzım'ın beklenmedik tutuklanışı ile bu büyük aşkın ilk hasretlik dönemi başlar. Şairin suç duvarlara devrim bildirileri asmaktır, istenen ceza ise idamdır.

Nâzım'ın Bursa Cezaevi'nde tutuklu kaldığı dönemde yazdığı mektuplar 1933 yılının Haziran ayında başlar ve 1934 yılının Temmuz ayına kadar aralıksız sürer. Şairin tutuklu kaldığı bu dönemde haksızlığın giderileceğine ve özgürlüğüne, dolayısıyla Piraye'ye kavuşacağına dair umutlu ve bir o kadar da sabırsız olduğunu görürüz.

"Gönlümde gözümde akımdasın biricğim... Sen hudutsuz derecede içimdesin... hudutsuz derecede sana sevdalıyım. Öyle bir aşığım öyle bir aşığım ki ancak Fuzuli şairin yüreği böyle bir aşkla çarpabilmiştir."

1934 yılının sonlarında Nâzım özgürlüğüne kavuşur ve 1935 yılının ilk ayında kimseye haber vermeden evlenirler. 1936 yılında Cihangir'de bir apartman dairesine yerleşirler ve 1938 yılına kadar da sakin bir hayat sürerler. Şairin konuk olarak gittiği halasının oğlunun evinden polislerce alınarak Ankara'ya götürülmesiyle bu sefer uzun yıllar sürecektir olan hasretlik yeniden başlar. Nâzım 28 yıl 4 ay mahkûm edilir. Şairin Piraye'ye Ankara'dan yazdığı mektuplar fazlasıyla duygusal, psikolojik gelgitlerle dolu, Piraye'ye olan aşkın derin etkilerini görebileceğimiz, içtenlikle kaleme alınmış mektuplardır:

"Günler geçiyor. Kederli ıslak, karanlık günler. Yegâne ışığım ve hakikatim sensin."

"Bu seferki felaket beni çok sarstı. Ve bu sarsıntının ilk verimi sana delice âşık olduğumu bütün çıplaklığıyla anlamam oldu."

Piraye'nin mektupları da metanetli olduğu kadar kederli, güçlü olduğu kadar duygusal ve âşık bir kadının yüreğinden süzölmüştür:

"Sen en güzel senelerini bana verdin, en güzel aşk şiirlerini bana yazdın, en kuvvetli yazılarını benim yanımda yazdın, bütün eserlerinde benden bir parça var."

Yüzündeki birkaç çizgi de benim yüzümden olmadı mı Nâzım?

Seninle ben aynı insanız gibi geliyor bana, sen ağladığın zaman ağlamak, güldüğün zaman da gülmek istiyorum."

Gerçekten şairin hapisane yıllarında yazdığı şiirlerde, şiirleştirdiği mektuplarda Piraye'ye olan aşkının ne kadar "hudutsuz" olduğu fark edilir. Piraye'nin Nâzım'ın şairliği üzerindeki etkisini sadece bu şekilde sınırlandırmak haksızlık olacaktır. Yine şairin mektuplarından karışırın şiirlerine dair yorumlarına ne kadar güvendiğini, onun eleştirilerini ne kadar önemseydiğini anlarız. Piraye'nin eserlerindeki etkisini defalarca dile getiren Nâzım, hemen her yazdığı şiirle ilgili "ışığım, ekmeğim ve toprağım" dediği Piraye'nin görüşlerini almak için çocukça bir sabırsızlık içindedir. Hapisane sürecindeki mektuplaşmalardan şairin dünyasında Piraye'nin sadece yüreğiyle değil aklı, bilgisi ve entelektüel bilinciyle de ne kadar derin izler bırakmış olduğunu anlıyoruz:

"Çoktandır hasret olduğum uzun mektuplarından birini ve sende her şey zamanla bir kat daha güzelleştiği için, mükellemleştirdiğin için, en güzelini ve en mükemmelini aldım. (...) Bana bu önümüzdeki yıl böyle dört mektup daha yazarsan kocanız kırk sekiz senesinde size layık ve seni kelimelerle ebedileştirecek eserlerini verir, çünkü nasıl yazı yazmak gerektiğini de birçok şeyleri olduğu gibi, sizden öğrenmekteyim."

Hapisane süreci uzadıkça Piraye'nin bekleyiş dolu zor yılları Nâzım'ın yazdığı, hasret kokan aşk şiirlerinde yankılanır âdeta. Gerçekten de Nâzım içeride, Piraye dışarıda hapis hayatı yaşıyor gibidir. Geçim derdi, çocukların bakımı, hastalıklar nedeniyle Piraye'nin mektupları aksadıkça zaman şairin ruhunda kopan fırtınalardan anlaşılacağı gibi aralarındaki bu güçlü bağ yaşama direnci verir şaire. Hemen her fırsatta eserlerinde Piraye'nin ne kadar önemli bir etkisi olduğundan bahseder.

1948 yılında, af haberlerinin sıklaştığı günlerde Nâzım'ın çıkmaya da beklenir. İşte böyle bir rüzgârın estiği o günlerde ziyaretine gelen Münevver Berk'e âşık olur Nâzım. Piraye'ye ayrılmak istediğini belirttiği mektubunda da yine ömrünün en güzel senelerini, en güzel eserlerini ona borçlu olduğunu belirtir.

Serra Ataman

Piraye bu ayrılık mektubunu aldıktan sonra elbette çok sarsılır. Her zamanki gibi dirayetli davranrsa da yıllardır beklediği kocası tarafından böyle ani bir ayrılık ruhunda yıkıcı etkiler bırakır. Uzun süre yataktan çıkamaz ve üzüntüsünü kimseyle paylaşmak istemez.

Beklenen afı gelmeyince ve Münevver Berk'in eşi boşanmak istemeyince Nâzım Münevver'den ayrılarak yeniden Piraye ile barışmak ister. Mektuplar yollar, şiirler yazar, aralarında yaşanan bu kâbusun hatırasından başka bir şeyin kalmaması için âdetâ yalvarır. Kendisini görmeye gelenlere Piraye gelmezse intihar edeceğini bile söyler. Araya hatırlı dostların da girmesiyle Piraye yanına çocuklarını da alıp Bursa'ya, şairi ziyarete gider. Bu ziyaretten sonra bu aşka olan inancını kaybeden Piraye artık Nâzım'ı sevmediğini ifade eder.

Nâzım açlık grevine başladığında İstanbul'a getirilir. Bu arada Münevver Berk'le olan ilişkisi yeniden başlamıştır. Piraye bunu bildiği hâlde çıkınca birlikte kalabileceklarini düşünmektedir. Son görüşmeleri Üsküdar Cezaevi'nde gerçekleşir. Piraye ve çocuklar şairin yanındayken kapı açılır ve Nâzım'ın kız kardeşi Samiye ile Münevver Berk girer içeri. Soğuk bir suskunluk olur. Derken Piraye bir baha-neyle odadan çıkar. Bu, Piraye ve Nâzım'ın son görüşmeleri olacaktır. Nâzım hapisneden çıktıktan sonra, 1951 yılında boşanılır.

Nâzım Hikmet, bildiği gibi evliliklerini veya ilişkilerini bitirmeden yeni aşklar yaşamaya hayatının sonraki yıllarında da devam eder. O, uzun yıllar hasret çekerek, böylelikle zorlu bir mücadele verirken, özgürlük ihtimali yaklaşan şairin başka bir kadına âşık olması bir kadın olarak Piraye'nin durumunu elbette farklı kılmaktadır. Piraye Nâzım'ı bağışlamamıştır ama ömrünün sonuna kadar bir

daha da evlenmemiştir.

Bilindiği gibi Nâzım Hikmet'in şiirlerinde geleneksel kadın algısına yaslanan dizeler bulunmaktadır. İlk dönem hicivlerinde özellikle yergi amaçlı kullandığı ifadelerde kadının namus algısına yapılan göndermeler vardır. Özellikle muhalif olduğu kişilere karşı kullandığı aşağılayıcı sıfatlar geleneksel, kadın üzerinden yapılan küçümseyici ifadeler içerir. Nâzım Hikmet, o yıllarda ne yazık ki geleneksel eril dile ait olan ve namus kavramını sadece kadın bedeni üzerinden biçimlendiren ataerkil anlayışa ait küfürler kullanmanın gerici bir tutum olduğunu görememiştir.

Hayatındaki kadınlara baktığımızda ise genel olarak güçlü, kendinden emin kadınlar olduğunu görürüz. Piraye, elbette şairin hapisane yıllarını göğüsleyen bir eş olarak bu "güçlü kadın" imgesini hakkıyla taşıyan, fedakarlığı övülesi bir kadın olmuştur. Beklentisizce seven, terk edilmiş olsa da yaşadığı büyük aşka hep sadık kalmayı seçen, büyük şairin gururlu karısı olmaktan ödün vermeyen... Gerektiğinde de kırıp dökmeden gitmesini bilmıştır. Bütün bunlar toplumda yüceltilen kadın algısına "uygun"dur elbette. Bu algıya uygun davranrsa da Piraye'nin Nâzım'la olan ilişkisinde kişiliğinden taviz veren pasif bir kadın olmadığını muhtemelen her ilişkide olabilecek gerginliklerden sonra şairin mektuplardaki sitemlerinden sezinleyebiliriz.

Nâzım, yolları ayrıldıktan sonra da "en güzel yıllarımın ve yüreğimin içinde dünyanın en güzel ve en iyi kadını" diyerek anar Piraye'yi. Piraye'nin bekleyişi mutluluğa dönüşmez. O, hasretini bağrına basar ama adına yazılan şiirler edebiyatımızın en güzel aşk şiirleri olarak benimsenir. Bu şiirler okundukça Nâzım ve Piraye'nin aşkı da ölümsüzleşir ve Piraye'nin bekleyişi de bu dizelerde yankılanmayı sürdürür.

NÂZİM'İN ŞARKILARI

Masanın başına geçtim. Gözlerimi kapattım. Hava kapalı, yağmur mu yağdırsa, kar mı, henüz karar verememiş gibi duruyor. Klavyem önümde, tuşlar basmamı bekliyor. "Nâzım Hikmet," diyorum içimden. Sonra dudaklarım da fısıldıyor usulca: "Nâzım Hikmet." Ama devamı gelmiyor. Yazamıyorum. Dökemiyorum bende uyandırdığı çağrışımları karşıdaki ekrana. Zorluyorum kendimi: "Ne anlam ifade ediyor senin için Nâzım? Nâzım'ın şiiri?.. Sanatı?.. Bütün bu sorulara tek bir cevap veriyor zihnim: "Seni düşünmek güzel şey, ümitli şey.. ." Ama zihnimdeki ses bana değil Ezginin Günlüğü'ne ait. O muhteşem, 1985 tarihli albümlerini duyuyorum içten içe ve başlıyorum mırıldanmaya... Sahi, devamı nasıldı şiirin? (Veya şarkının mı demeliydim?)

*"Fakat artık ümit yetmiyor bana,
ben artık şarkı dinlemek değil
şarkı söylemek istiyorum..."*

Nâzım'ın hapiste olduğu dönemlerde hayatının belki de en büyük aşkı olan Piraye'ye yazdığı onlarca şiirden yalnızca bir tanesi "Seni Düşünmek". Tam 12 yıl boyunca mektuplarla yaşıyor aşklarını Nâzım ile Piraye. İşte "Seni Düşünmek" o mektuplardan bize kalan hatıralardan biri. Yıllarca aşkların kalbine şiir formatında tercüman olduktan sonra, bir gün Nadir Göktürk tarafından bestelenerek bir şarkı hâlini alıyor "Seni Düşünmek" ve Emin İğüs'ün seslendirmesiyle Ezginin Günlüğü'nün unutulmazları arasında kendine yer buluyor.

Nâzım'ın "aşk şairi" kimliğinin başyapıtı olmaya birinci sıradan aday olarak "Seni Düşünmek"i koymak pek de haksızlık olmaz gibi geliyor. Öyle ya, "Nâzım" deyince zihnimde ilk onun dizeleri belirir. O, attı ilk taşı bu yazıya. Hâlbuki Nâzım'ın aşk hâllerinin dizelerine yansması çok daha eski bir maziye sahip. Henüz çok küçük yaşlarda kalbin işleriyle meşgul olmaya başlıyor mavi gözlü şair. Önce açıyor kalbini, sonra bakıyor, baktıkça hissediyor, hissettikçe yazıyor ve yazdıkça şaheserler ortaya çıkarıyor. Bu şaheserlerden belki de ilkinin bir rivayete göre daha 14, diğer bir rivayete göre ise 16 yaşında, bir delikanlıyken kaleme alıyor Nâzım. Alt katlarında oturan genç bir kadına kaplıyor gönlünü. Gülerce ulaşamaz gördüğü aşkını izliyor, izin veriyor yeşermesine hislerinin. Fakat bir gün o benzer hisleri bir başkasına hissettiğini görüyor kadının ve yıkılıyor. İhanete uğradığını düşünen genç Nâzım teselliye kaleminin gücünde buluyor ve yazıyor:

*"Büsbütün unuttum seni eminim
Maziye karıştı şimdi yeminim
Kalbimde senin için yok bile kinim
Bence sen de şimdi herkes gibisin"*

Müzikseverlerin gönlüne ise Cem Karaca'nın sesinden girmeyi başaran "Herkes Gibisin" o günden bugüne kalbi kıranları hemen herkese avunc dağıtıyor. 2014 yılında bir Kurtalan Ekspres albümünde Fatma Turgut tarafından tekrar yorumlanan şarkının anlattıkları, aktardıkları hâlâ o güntü kadar gerçek, o güntü kadar tanındık.

Aşkın her hâlini dillendirmekteki muvaffakiyeti tartışılmaz da olsa Nâzım'ı yalnızca "aşk şairi" kimliği ile sınırlandırmak belki de onun sanatına yapılabilecek en büyük haksızlık. İlk gençlik yıllarında Kurtuluş Savaşı'na, Cumhuriyet'in kuruluşuna, isyanlara, devrimlere ve inkılaplara şahitlik eden şair çok geçmeden politik bir duruş ve onunla paralel ilerleyen, kendine özgü bir şiirsel dil de geliştiriyor. Başlangıçta umut dolu görüyoruz Nâzım'ı. Evet, her dizesinde, her kelimesinde, her virgülünde politik şiirleri. Ama bir o kadar da heyecanlı bu yeni gelişmelerin karşısında bir gelecek görüyor o çok sevdiği memleketinde, kendi hayalleriyle uyumlu bir gelecek.

*"İnanın:
güzel günler göreceğiz çocuklar
güneşli günler
göre-
-ceğiz.
Motorları maviliklere süreceğiz çocuklar,
ışıklı maviliklere
süre-
-ceğiz..."*

Bu dizeleri 1930 yılında yazıyor Nâzım, 23 Nisan'ın Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı olarak ilk defa kutlandığı sıralarda. Adını da "iyimserlik" anlamına gelen "Nikbinlik" koyuyor. Müzik dünyasında ise kendine "Güzel Günler Göreceğiz" ismiyle yer ediniyor şiir ve pek çok şarkıcı tarafından yorumlansa da en çok Edip Akbayram'ın sesiyile özdeşleşiyor. Çok geçmeden futbol takımlarından siyasi partilere, umuda ihtiyacı olan hemen herkesin diline marş olan şarkı, pozitif bir politik mesajın ne kadar güçlü aktarılabilceğinin en güzel örneklerinden.

Nâzım'ın politik kimliği yalnızca memleket sınırları içinde kalmıyor. Yerkürenin neresinde gerçekleşirse gerçekleşsin bir haksızlık, bir travma, bir acımasızlık

gördü mü sessiz kalmıyor şair ve en güçlü silahını koyuyor masaya: şiirini.

*"Hiroşima'da öleli
oluyor bir on yıl kadar.
Yedi yaşında bir kızım,
büyümez ölü çocuklar.*

Bu dizeleri Hiroşimalı, Sadako Sasaki isimli, atom bombasının yarattığı etkiler nedeniyle lösemi olup hayatını kaybeden bir kız çocuğunun ardından yazıyor Nâzım. Savaş karşıtı mesajıyla tüm dünyada yankı uyandıran şiir, pek çok sanatçı tarafından bestelenerek müzik dünyasına da kazandırılıyor. Sadako'nun ve daha binlercesinin küresel savaşların pençesinde kaybolup, gitmesi Nâzım'ın kalemi ve Cem Karaca'nın derin sesiyle birleşince tüyleri diken diken eden bir barış haykırışı yükseliyor gökyüzüne.

Dünyanın öte ucunda, Amerika'da, Amerikalı siyahi şarkıcı, sporcu, aktör ve devrimci Paul Robeson 1948 yılında ırkçı bir saldırıyla linç edilmeye kalkıldığında da benzer bir tepkiyi verir mavi gözlü şair ve sakinmez kalemini haklının yanında durmaktan. "Korkuyorlar..." der Nâzım ve devam eder:

*"Bize türkülerimizi söyletmiyorlar Robeson
kartal kanatlı kanaryam
inci dişli zenci kardeşim
türkülerimizi söyletmiyorlar bize."*

Polisin engellemek için hiçbir şey yapmadığı bu taşı ve kanlı saldırıdan sonra çok uzak diyarlardan gelen bu destek Robeson için çok anlamlıdır. Bu nedenle cevapsız bırakmaz Nâzım'ın siyahi dostu ve tam dört şiirini besteler şairin. "Korkuyorlar" da çok geçmeden besteleniyor ve Edip Akbayram'ın sesile hayat buluyor kendisine.

Ancak politik görüşleri ve dizeleri dünyanın öte ucuna ışık tutarken kendi memleketinde barınmasına müsaade etmiyor Nâzım'ın. 12 yıllık hapisten sonra, 48 yaşına bastığı 1950 yılında af yasasıyla serbest bırakılan şair tekrar askere çağrılacağı haberi alınca burada yaşamın ona dar edileceğini anlayıp ülkeyi terk etmeye karar veriyor. Sovyet Rusya'sına doğru yola çıkan Nâzım'a bu kaçış çok ağır geliyor. Sınırdan adımını attığı anda memleket hasretiyle yanıp tutuşan şair şu dizelerle ifade ediyor kendini:

*"Memleket mi, yıldızlar mı,
Gençliğim mi daha uzak?"*

Yıllar sonra Zülfü Livaneli tarafından İsveç'te kaldığı dönemde bestelenen "Karlı Kayın Ormanında" Nâzım'ın ömrünün sonuna kadar sürecek vatan hasretinin sanatına ilk yansımalarından biri oldu.

Gurbette olduğu yıllar boyunca üretmeye devam etti Nâzım. Ağırlıklı konu hep memleketi oldu. 1957 yılında

Varna'ya geldi mavi gözlü şair ve en bilindik eserlerinin bazılarını üreteceği Bor Otel'i'ne yerleşti. Karadeniz'e bakan otel vatan hasretini depreştirdi Nâzım'ın. Bu kadar yakın olup da bir türlü varamamak dokundu ruhuna. Sıcak bir haziran gecesi uykuyu tutmayınca aldı kalemi eline ve başladı yazmaya:

*"Şu Varna'da uyumanın yolu yok geceleri,
uyumanın yolu yok:
yıldızların bolluğundan,
yakınlığından parlaklığından,
kumlukta hisirtisinden ölü dalgaların,
sede flerile,
çakıllarıyla,
tuzlu yosunlarıyla hisirtisi;
denizde bir yürek gibi atan motor sesinden,
İstanbul'dan çıkıp
Boğaz'ı geçip
odamı dolduran anıların yüzünden"*

Kendisi de Bor Otel'i diye adlandırılan bu şiir, Hüsnü Arkan'ın sesile "Anıların Yüzünden" hâlini alıyor ve bunca sene sonra, hâlâ kulaklarımızdan kalbimize iniyor; Nâzım'ın hasretini, uykusuzluğunu bize de buluşturuyor.

Bor Otel'i'nde bir yandan İstanbul hayalleriyle boğuşan Nâzım, bir yandan da bu hayallerin kendisine ne kadar uzak olduğunun farkına varır. "Ömrüm yetmeyecek" diye düşünür, düşündükçe de efkâr basar mavi gözlü şairi ve anılarına gömülür bu sefer. Akına Kaptan Gheorghe gelir. Yıllar evvel vatani terk ederken kendisini gemisine alan kaptan. Kısa sürede dostluk kurduğu ve bir gün ülkeye geri dönerken de kendisine eşlik etme sözü verdiği kaptan. "Unutma Kaptan..." demiştir Nâzım Gheorghe'ye, "... ülkeme bir gün senin geminle döneceğim." Bor Otel'i bu sözün gerçekleşmeyeceğini fark ettirir Nâzım'a, mavi liman ulaşamazdır artık.

*"Çok yorgunum, beni bekleme kaptan.
Seyir defterini başkası yazsın.
Kubbeli, çınarlı mavi bir liman.
Beni o limana çıkaramazsın..."*

Cem Karaca'nın "Çok Yorgunum" ismiyle yorumladığı şiirin arkasında yatan hikâyeyi birçoğumuz bilmez. Ama dinleyen herkes hisseder o çaresizliği, dönememeyi, tutamamayı verdiği sözü ve yine de, bir umut, beklemeyi. Derin bir nefes alıyorum. Kapatıyorum tekrar gözlerimi. Tuşlar parmaklarımdan kayıyor artık. Nâzım'ın şarkılarında bir yolculuğa çıkıyorum. Sizi de götürüyorum yanımda ve sona varıyorum hızlıca. İçten içe hiç gelmemesini umduğum sona. Vedalaşıyoruz önce şarkılarla, sonra Nâzım'la Bor Otel'i'nin verandasında.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Mehmet Ali & Akşamsefası

OKURUN OLDUĞU YERDE BİR VATAN VARDIR

*"İlkin kinle kovan siz değil miydiniz,
Onun öğür ve cesur yeteneğini"
Lermontov, Şairin Ölümü*

Dünya herkes için bir şiir, şairler için yangın yeridir. O yangın yerine savunmasız girenlerdir onlar. O yangın yerinin alevleri kimleri, kimleri kavurmuştur... Dante'yi, Joyce'u, Nâzım'ı...

Birçoğuya aralmıştır, birçoğu yaralarını iyileştirememiştir. Yılmaz Güney'in dediği gibi dünyanın öbür ucunda, hiç tanımadıkları bir insanın gözyaşı bile içlerini parçalayan, kedilere ağlayan, kuşların yasını tutanlardır onlar. Yüreklarının zayıflığı yüzünden hayat karşısında da zayıf olanlardır. Kendilerinden başka herkesin üzüntüsünü üzüntüsü yapanlar nasıl mutlu olur ki?

Onların neye üzüldüğünü, neden acı çektiklerini, onların düşlerini ve geleceğe dair rüyalarını ancak onları okuduğumuzda anlarız. Anlamak yaraya merhem olmak mıdır peki? Kaldı ki Nâzım'ın yaraları saymakla bitmez. Kimse onun kadar iyi sayamaz hasretlerin, haphishanelerin adını; kimse onun kadar iyi bilemez ayrılıkların çeşidini, ölüm korkusunu, darağacını, yalanların yükünü, dilin susturuluşunu, sesin kısılmasını. Bir çocuğun uzaklarda büyümesine şahit olmanın sancısını... Hangi kırk kol o özleme kanat olur ki? Ruhları da bedenleri de sürgün olur.

Ve her şeye rağmen sabırsız ve sıcacık bir yürekle yeniden yaşama katılmak isteyen o kederli ve ağır adama merhem olabilir miyiz? Vatansızlığına merhem olabilir miyiz?

Demem 12 Eylül'de banyo kazanında babamın ve amcamın (İçlerinde Nâzım Hikmet kitapları da vardır.) onlarca kitabını yakmış. Nâzım'ın dedemin evindeki konukluğu böylece bitmiş. Nâzım'ın kitaplarını yakmanın onun vatanını yakmak demek olduğunu bilmeden yakmışlar.

Orhan Kemal'in evinde bulunan Maksim Gorki ve Nâzım Hikmet kitapları Bursa Cezaevinde beş yıl yatmasına sebep olur. Aynı cezaevinde yatmakta olan Nâzım'la tanışır. Arkadaş olur ve yazarlık serüveni başlar. Orhan Kemal'in kalemi Nâzım'a vatandır artık.

Ben, bahsedilen tarihlere yaklaşık yirmi yıl sonra üniversitedeydim. Derslerimizden birinde doçent bir hocamız tahtaya Nâzım'ın "Davet" şiirini yazdı:

*Dörtmala gelip Uzak Asya'dan
Akdeniz'e bir kıvrak başı gibi uzanan
bu memleket, bizim.*

*Bilekler kan içinde, dişler kenetli, ayaklar çıplak
ve ipek bir halıya benzeyen toprak,
bu cehennem, bu cennet bizim.*

*Kapansın el kapıları, bir daha açılmasın,
yok edin insanın insanı kulluğunu.*

bu davet bizim....

*Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür
ve bir orman gibi kardeşçesine,
bu hasret bizim....*

Önce şiiri seslendirdi hocamız ve sonra sordu:
"Ne anlatıyor?"

Pek çok kişi şiirle ilgili düşüncesini söyledi. Ben, Nâzım Hikmet'in şiirinin amfilerde artık konuşulabiliyor olmasının mutluluğuyla dersi dinliyordum ki dersen hocası "Ormanda kardeşlik mi olur? Uzun ağaçlar küçük ağaçları gölgede bırakır. Kim 'Bu şiir kardeşlikten bahsediyor.' diyorsa aptaldır!" diyerek dersi bitirdi. Şiir bu, elbette bambaşka yorumlanabilir ama taraflı bir üniversitenin taraflı hocaları ile baş başaydık ve ideolojik olarak Nâzım'ı kötüleme çabası olduğunun farkındaydık. O amfiden de kovdular Nâzım'ı.

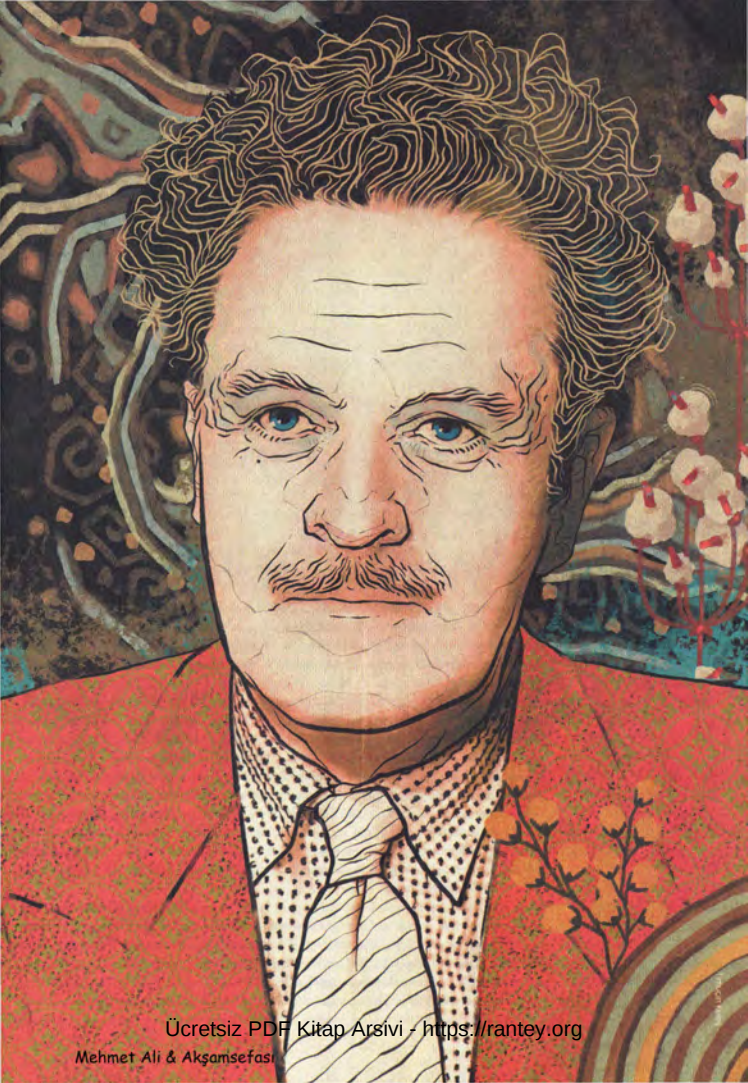
Bizden bir kuşak öncekilerin tedirginliklerinin ruhumuza sinmesinden ve bu yaşadıklarımızdan olacak, lisede de üniversitede de Nâzım Hikmet, Aziz Nesin veya Sabahattin Ali okuduğumuzu pek rahat söyleyemedik. Kendi arkadaş ortamımızda bu yazarların kitaplarını okuduğumuzu söylemek gurur vericiydi elbette ama kitapları yine de tanıdığımız kitapçı veya sahaftan korka korka alırdık. Çantamıza koyar, yurda varana kadar çıkarmazdık.

Artık pek çoğumuzun kitaplığında Nâzım Hikmet'in kitapları var. Hiçbirimiz evimizde bu kitapları bulundurduğumuz için tutuklanmıyoruz. Gerçi şu da bir gerçek ki yaptığınız herhangi bir eylem, okuduğunuz herhangi bir kitap, giydiğiniz kıyafet, cinsiyetiniz, cinsel yöneliminiz, kullandığınız dil yaşadığınız ülkeye hatta o ülkede yaşadığınız döneme göre farklı algılanabiliyor. Şunun da farkındayız: Şimdi kitaplıklarımızda korkusuzca Nâzım'ın kitaplarını bulundurabilmemiz onun fikirlerini rahatça dile getirebildiğimiz göstergesi değil. Başımıza her an her şey gelebilir.

Yine de biz Nâzım okumaktan hiç vazgeçmedik çünkü "içinde yaşamak istediğimiz şiirleri" vardı Nâzım'ın hürriyeti, ekmeği, fabrika bacalarını ve aşkı anlatan. Yasaklansa da ülkede, susturulsada ana vatanında dili "içimizde yaşatmak istediğimiz" bir Nâzım vardı. Prag'ıyla, İstanbul'uyla... İçimizde, bu topraklarda, yurdunda yaşatmak istediğimiz bir Nâzım...

Bir şairin vatansızlığına başka nasıl merhem olunabilir ki? Onu okuyan her bir insanın yüreği şairin vatani olur.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

YAŞADIM DİYE BİLMEN İÇİN

"Yaşadım diyebilmen için." Öyle bir cümle ki hem tamamlanmamış hem de şart koşan, uğultulu bir cümle. Yaşamımızın her saniyesine anlamlı şeyler sığdırmamızı söyleyen, bağırtılı bir uğultu gibi duran bu cümle yağmur sonrası durgunlaşan denizin, havanın, mis gibi kokan toprak kokusunun uğultusunda pırl pırl coşkular barındıran ilginç bir cümle. Öyle uğultulu bir cümle ki hem bitisi hem de başlangıcı aynı anda hissedebildiğiniz ıssız bir hissi var. Üstelik tüm tınların, melodilerin ve koskocaman yaşanmış bir hayatın ötesinden duyulabiliyor. İşte *Nâzım Oratoryosu* açılışında böylesi bir uğultuyla ürpertiyor tüyleri. Bizim için de bizden sonraki nesiller için de evrensel geçerliliğini koruyabilecek değerinde olan Nâzım Hikmet'in şiirlerinden hareketle eserleştirilen *Nâzım Oratoryosu*, Nâzım Hikmet'in yaşamının belirli bölümlerini harmonik bir yaşam grafiği hâline getirip kalabalık sanatçı kadrosunun güçlü becerilerinde buluşturuyor. Nâzım Hikmet'in kişisel yaşamıyla paralel şiirleri ile dönemin sosyopolitik atmosferinde çok sesli bir yolculuğa çıktığımız *Nâzım Oratoryosu*, 2001 yılında Fazıl Say tarafından *Nâzım* adıyla bestelenmiş ve ilk gösteriminden bu yana yurt içi ve yurt dışında birçok izleyiciyle buluşmuş.

Her yıl beş kitada yüzlerce konser veren ve prestijli festivallerden ödülleri dönen Fazıl Say'ın moderatörlüğünde gerçekleşen *Nâzım Oratoryosu* "Gençlikte", "Hapishanede", "İnsan Üzre", "Memleket Üzre" ve "Yaşamaya Dair" olarak beş ana bölüm ve on altı ara bölümden oluşuyor. Nâzım Hikmet'in şiirlerini okumaktan ziyade âdeta yaşayan Genco Erkal, orkestra ve koroyu arkasına değil de omuzlarının üstüne alıp güçlü yorumuyla soluksuz bir performans dönüştürüyor. Dünyada ve ülkemizde birçok senfoniye seflik etmiş İbrahim Yazıcı yönetimindeki koro, 2015 yılında Say'ın kurduğu Nâzım Hikmet Korosu'na teslim edilmeyle oratoryoya kemikleşmiş bir yapı kazandırıyor. Projenin başından beri kadroda bulunan Güvenç Dağüstün'ün güçlü bariton sesi ise oratoryonun görkemli ve uğultulu açılışına imzasını bırakıyor. İlk edisyonlarındaki şarkılara Zuhul Olcay'ın eşlik ettiği oratoryodaki şarkılar ise Say'ın birçok bestesinde performans sergileyen Serenad Bağcan'ın (alto) türleri harmanladığı özgün yorumuna devredilmiş. Oratoryonun kısa yaşamlarına birçok ödül sığdırmış çocuk solistleri olan İdil Bursa, Gökçe Çatakoğlu ve Çetin Özen ise yetenekleriyle göz doldurdıkları bir performans sergiliyorlar. Tüm sanatçıları detaylı bir şekilde anlatmak istesek sayfalarca anlatmak gerekir, diyebiliriz kısaca. Sanatçılar hakkında bilgilere ulaşmak mümkün olduğundan oratoryonun müzikal, edebî ve aktüel boyutlarına bakmakta yarar olduğuna düşünüyorum.

Başta belirttiğim gibi *Nâzım Oratoryosu* ürpertici bir uğultu ile karşılıyor seyirciyi. Fazıl Say'ın edebiyat ve müziği ustaca birleştirdiği oratoryosunun açılışındaki görkem, eserin neden açık hava temsillerinde bu denli etkileyici olduğunu açıklıyor. Bilen bilir, temsil ruhunun başlangıcında kapalı mekân yoktu. Antik çağlardan beri izleyici açık havada bir tam gün süren tragedyalı yerinden kalkmadan izlerdi. Yine deneyimleyenler bilir ki açık havada bir destan, hikâyeyi güçlü bir müzikaliteye maruz kalarak izlemenin ruhu, hissi bir başkadır. *Nâzım Oratoryosu*'nun da başındaki bu ürpertici his sanatın, yaşamın ve hatta yeryüzündeki her şeyin başlangıcındaki hiçliğin uğultusu gibi oditoryumun en tepesindeki seyircinin kulak arkasından sahne ortasına, oradan da yer altına doğru kök salarak ilerliyor. İlk tını, koronun kusursuz senkronisine oradan da Güvenç Dağüstün'ün dudaklarının arasına doğru sarmalıyor ve oratoryo başlıyor.

Çok çeşitli enstrümanların ve koronun performans kapasitelerinin sınırlarının zorlandığı oratoryo teknik açıdan ve performans açısından değerlendirilmenin yanı sıra Nâzım Hikmet'in şiirlerinin ve o yıllarda zihninden dökülen toplumsal gerçekliğin aktüel boyutuna da bakmak gerekli. Şiirlerindeki sayısız öngörü, umut ve betimlemelerin günümüzde yeni karşılıklar bulduğunu söyleyebiliriz. Örneğin "İnsan Üzre" bölümünün başında yer alan Nâzım Hikmet'in "Hapisten Çıktıktan Sonra" şiiri makrodan mikroya veya mikrodan makroya kocaman bir toplum manzarası ve dünya tasviri barındırıyor. Fazıl Say'ın bestesi

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranteng.org>

Yaşamak şakaya gelmez,
büyük bir ciddiyetle
yaşayacaksın
bir sincap gibi mesela
Nâzım Hikmet

Canlı Alan

ve Genco Erkal'ın anlatımıyla Türkiye'de 1950 yılında var olan herhangi bir mahallenin penceresinden tüm kıtaların siyasal ve toplumsal yapısına bakabilmek mümkün oluyor. Zamanın ırkçı tutumları, kitap sansürleri, emperyalist taktikleri ve Huriye'nin kahveye giden işsiz oğluna tanık olurken bugünün global toplum gerçekleriyle arasında bir fark bulabilmek imkânsız hâle geliyor. Ardından Nâzım Hikmet şiirinde kendi oğlu Mehmet Nâzım'dan, onun doğumundan ve doğum heyecanından bahsediyor. Genco Erkal, her şiir gibi bu şiiri de ustalıkla ve milimetrik bir tampermanla aktarırken Fazıl Say'ın Mehmet Nâzım'ın rahimdeki kalp atışlarını piyano vuruşlarıyla buluşturmasıyla büyüleyici bir atmosfer oluşuyor. Bazen güçlü bir çığlık, bazen de tek bir enstrümanın veya ahlışılmışın dışında kullanılan piyanonun ani bir yankısıyla pekiştirilen bölümler oratoryonun insan sesiyle enstrümanların homojen bir karışımı olduğu hissini veriyor.

Hayata, canlı yaşamına ve memleketine dair daima umut dolu olan Nâzım Hikmet bombaların, emperyalizmin, salgın hastalıkların ve ayrımcılığın sona ereceğini umut ettiği dizelerinde evladının kendi yaşına geldiğinde bunları yaşamamasını temenni ediyor. 2018'de babasının yaşlarında yaşamını yitiren Mehmet Nâzım'ın bu şiiriyle

değişimine bir sene kala olacıklardan habersiz aramızdan ayrılmış, Nâzım Hikmet'in en azından bir temennisini karşılamış oluyor. Ne var ki Nâzım Hikmet, çocukların ileride "Mavi Kadife'nin altında tüm bu aktardıklarını yaşamaya çağını umut etse de insanoglunun aynı ihtirasın bugün yalnızca form değiştirmiş hâllerini yaşamaktan öteye gidemeyişi çarpıcı bir ayrıntı oluyor.

Final bölümü Nâzım Hikmet'in umuduyla simgeleşmiş şiiri "Yaşamaya Dair" ile tamamlanan oratoryo, gerçekten de ne pahasına olursa olsun insanın büyük bir cidiyetle yaşamayı gerektiğine coşkulu bir vurgu yapıyor. Son nefesine kadar iyiyi aramak için savaşılmaya, yaşamaya, sevmeye ve birlik olmaya inanan Nâzım Hikmet'in senfonik yaşam grafiği de umut dolu bir hoşça kal ile içimize işlerken baştaki uğultu yeniden çıkageliyor. Her şeyin başındaki ürpertici uğultu kocaman bir yaşamın sonlanan esintisine dönüşerek içimizde yeşeren bir coşkuya evriliyor, gözler parlıyor, vücut ürperiyor ve içimizde atıl yatan "Yaşadım diyebilmen için" cümlesini harlayarak parlak bir güneşin içine giriyor. Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun Bursa Cezaevi'nde yataarken Nâzım Hikmet'e ithafen yazdığı dizeleri ise herkes için bambaşka duygulara karşılık gelecek bir sürprizle ora-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi <https://rantey.org>

NÂZİM HİKMET SÖZLÜĞÜ

Abdullah Ezik

Aydınlık: Moskova'da devrimin ilk yıllarına tanık olan ve komünizm ile tanışan Nâzım Hikmet, ilk şiir kitabı *28 Kanunisanı* Moskova'da sahnelendikten sonra (1924) gizlice Türkiye'ye döner. Bu süreçte Türkiye Sosyalist İşçi Köylü Partisi'nin yayım organı olan *Aydınlık* dergisinde çalışmaya başlayan şair hakkında bazı şiir ve yazılarından dolayı on beş yıl hapis istemiyle dava açılır. Türkiye'deki politik gelişmelerden ve istiklal mahkemelerinin kurulmasından endişe duyan Nâzım Hikmet, bir yıl sonra yeniden Sovyetler Birliği'ne gider.

Borzecki: Komünist ve devrim yanlısı söylemleri nedeniyle kendisi hakkında komplo hazırlanmasından endişe duyan Nâzım Hikmet, Romanya üzerinden Rusya'ya iltica eder. 25 Temmuz 1951 tarihinde Bakanlar Kurulu kararıyla Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığından çıkarılan şair, daha sonra büyük dedesi Mustafa Celaleddin Paşa'nın memleketi olan Polonya'nın vatandaşlığına geçer ve "Borzecki" soyadını alır.

Celile Hanım: Nâzım Hikmet'in annesi ve Oktay Rifat'ın teyzesi olan Ayşe Celile Hikmet (1880-1956), son dönem Osmanlı kadın ressamıdır. Oğlu Nâzım Hikmet'in hapse bulunduğu yıllarda düzenlediği protesto gösterileri ve imza kampanyalarıyla sıkça gündeme gelmiştir. Devrin önemli şairlerinden Yahya Kemal (1884-1958) ile büyük bir aşk yaşamıştır. Birçok farklı kaynaktan evliliğe doğru giden bu ilişkinin Nâzım Hikmet'in davranışları nedeniyle bittiği dile getirilir.

Dünya Barış Kongresi: 17 Haziran 1951'de Türkiye'den ayrılan Nâzım Hikmet, bir yıl sonra Doğu Berlin'de gerçekleştirilen Dünya Barış Kongresi'nin açılış konuşmasını yapar. Bu başarısının ardından üni giderek yayılan ve birçok uluslararası kongreye davet edilen şair, Uluslararası Barış Ödülü'ne değer görülür.

Emperyalizm: Özellikle Sovyetler Birliği'nde bulunduğu süre boyunca emperyalizm ve emperyalist devletler aleyhinde çeşitli yazılar kaleme alan Nâzım Hikmet, memleket dışında geçirdiği yıllarda Bulgaristan, Macaristan, Fransa, Küba ve Mısır gibi ülkelerde bulunur. Bu süreçte savaş karşıtı söylemleriyle dikkat çeken şair, birçok radyo programına konuk olarak düşüncelerini açıkça dile getirir.

Ferhad ile Şirin: Nâzım Hikmet'in 1948 yılının Haziran ve Ekim ayları arasında Paris'te yazdığı ve aynı yıl bir tiyatro oyunu olan *Ferhad ile Şirin*, Ekim 1953'te *Bir Aşk Masalı* adı altında Moskova Dram Tiyatrosu'nda sahnele-

nir. 23 Mart 1961 tarihinde Kirov Balesi'nde bale olarak da yorumlanan eserin bestesini Azeri besteci Arif Melikov, koreografisini ise Bolşoy Balesi'nin baş koreografi Yuri Grigoroviç üstlenir.

Gecenin Penceresinde: 2020 yazında *Küçük* dergisi, TÜSTAV Komintern Arşivi'nde yaptığı çalışmalarla Nâzım Hikmet'in yeni şiirlerini okurlarla buluşturdu. "Gecenin Penceresinde", "İstanbul'da 1 Mayıs", "Beyanname", "İtiraf" ve "Hayatımız Yirmi İki Kelimede" başlıklı şiirler, 2008 yılında Nâzım Hikmet'in eski eşi Piraye Hanım'ın torunu Kenan Bengü tarafından bulunan "Dört Güvercin" isimli şiir ve üç adet tamamlanmamış roman taslağı ile birlikte Nâzım Hikmet külliyyatının yeni parçaları oldu.

Heybeliada Bahriye Mektebi: Nâzım Hikmet, dönemin Bahriye Nazırı Cemal Paşa'nın isteği ve teveccühüyle Heybeliada Bahriye Mektebi'ne kaydolar ve subay olmaya karar verir. Deniz Harp Okulu arşivinde bulunan kayıtlarda şair ile ilgili şu bilgilere yer verilir: Mehmet Nâzım okula kayıt anında 45 kg ağırlığında, 1,56 m boyunda, şarı saçlı, yüzünde çiller olan, koyu mavi gözlü, beyaz tenli bir çocuktur. 962 künye numaralı Mehmet Nâzım'ın birinci sınıf değerlendirmesinde "iyi ve zeki olduğu ama elbisesine az özen gösterdiği", ikinci sınıf değerlendirmesinde "orta derecede çalışkan ve düzenli olduğu", üçüncü sınıf değerlendirmesinde ise "mesleki yeteneği geliştirilmesi lazım gelen, ahlaki tavırları pekiyi, sinirli tabiatlı ve elbisesine özen göstermeyen bir öğrenci olduğu" belirtilir.

Ivan İvanoviç Var mıydı, Yok muydu?: Nâzım Hikmet'in 1954'te Moskova'da yazdığı üç perdelik tiyatro oyunudur. Nâzım Hikmet'in Sovyet temalı tek eseri olan oyun, Sovyetler Birliği yöneticilerinin bürokratlaşarak haktan kopması ve giderek sınıflaşmasını merkezine alır. Moskova'da kısa sürede sahneden kaldırılan oyun Çekoslovakya, Bulgaristan ve Doğu Almanya gibi "uydu ülkelerde" sahnelenmeye devam eder.

Komüntern: Özellikle Stalin iktidarı sırasında Komünist Parti'nin "komüntern" kararlarını eleştiren Nâzım Hikmet, Türkiye Komünist Partisi tarafından aforoz edildi ve partiden uzaklaştırılmıştır.

Mahmut Mahmut: İlk şiiri "Feryad-ı Vatan"ı 3 Temmuz 1913'te yazan Nâzım Hikmet, ilköğrenimini İstanbul'da tamamladıktan sonra, aynı yıl Mekteb-i Sultanide

hazırlık sınıfına başlar. Eğitime daha sonra Nişantaşı Sultanisi ve Bahriye Mektebi'nden devam eden şairin bu yıllardaki en önemli kazancı Vâlâ Nureddin (Va-Nû, 1901-1967) ile kurduğu dostluktur. İstanbul'dan Moskova'ya kadar uzanan bu dostluk uzun yıllar boyunca devam eder,

Ordu: 1918'de Heybeliada Bahriye Mektebi'ni bitiren Nâzım Hikmet, Hamidiye genişisine stajyer güverte subayı olarak atanır ancak 17 Mayıs 1921'de aşırıya kaçan tavırları nedeniyle ordu ile ilişkisi kesilir. Oysa Nâzım Hikmet o dönem zeki, çalışkan ve ahlaki bir öğrenci olarak biliniliyordu.

Öğretmen: Henüz 19 yaşındayken, Ocak 1921'de yakın arkadaşı Vâlâ Nureddin ile Milli Mücadele'ye katılmak üzere ailesinden habersiz Anadolu'ya gecen Nâzım Hikmet cephe bölgesine gönderilmeyince Bolu'da öğretmenlik yapmaya başlar. İkili, Eylül 1921'de Trabzon ve Batum üzerinden Moskova'ya giderek Doğu Enekçileri Komünist Üniversitesinde ekonomi ve toplum bilimi okumaya karar verir.

Putları Yıkıyoruz: Nâzım Hikmet, *Resimli Ay*'ın Haziran ve Temmuz 1929 sayılarında 'Putları Yıkıyoruz' başlığı altında imzasız bir yazı yayımlayarak dönemi için fazlasıyla önemli bir kampanya başlatır. Bu kampanyanın amacı başta Abdülhak Hâmid, Mehmet Emin ve Yakup Kadri olmak üzere devrin önde gelen şair ve yazarlarının genç kuşaklar üzerindeki etkisini kurmak ve eski şiir anlayışını yok etmektir. Kendi içerisinde birçok siyasi çekişme de barındıran bu kampanya, eski ile yeni şiir anlayışlarının çarpışmasına neden olur ve kısa sürede kendisine büyük bir yankı bulur.

Rus fütürizmi: Moskova'da geçirdiği 3 yıl boyunca (1921-1924) Rus fütüristleri ve konstruktivistleri ile yakın bir ilişki kuran Nâzım Hikmet, klasik şiir anlayışından uzaklaşarak yeni bir biçim geliştirmeye çalışır. Türk şiirinde gerçekleştirdiği yenilikler ve ideolojik söylem bakımından kendisinden sonraki kuşakların benimseyeceği toplumsal gerçekçi şiir anlayışının öncülüğünü yapan Nâzım Hikmet, Türkiye'de serbest nazımın ilk uygulayıcısı olarak da kabul edilir.

Spartakistler: İşgal altındaki İstanbul'dan ayrılarak birkaç arkadaşıyla birlikte Ankara'ya gitmek isteyen Nâzım Hikmet, İneboluda tanıştığı Spartakistlerin Sovyet tarafı sosyalist düşüncelerinden etkilenir ve fikirlerinde ciddi değişiklikler baş gösterir.

Şiir: Nâzım Hikmet şiiri, şairin hececeler ile kurduğu yakın ilişkiyle gelişmiş, ilk dönüşümünü ise Rusya'da geçirmiştir. Rusya'da örneğin,

asalı merdiven istifli masalarına ilgi duyan ve "Acların Gözbebekleri" (1922) başlıklı, serbest tarzdaki ilk denemesini yayımlayan Nâzım Hikmet, 835 *Satır*'la yenilikçi dönem şiirlerini (1922-1936) kaleme almaya başlar. Bu dönemde şekil ve içerik bakımından ihtilali ve Marksist bir anlayış benimseyen şair, *Sinemavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin Destanı* ile olgunluk dönemi eserlerini verir. Nâzım Hikmet'in doğrudan doğruya materyalist dünya görüşünü yansıttığı "Makinalaşmak" isimli şiir ise onun hayata bakış tarzıyla mizacının şiire nasıl yansıdığını göstermesi bakımından ayrıksı bir yerde durmaktadır. Benimsediği sosyalist fikirlerle milli unsurları bir araya getirmeye özen gösteren şair, Rusça şiir yazması konusundaki baskı ve tekliflere rağmen hayatı boyunca sadece Türkçe şiirler kaleme almıştır.

Türkiye'nin tarihi: Nâzım Hikmet'in 1941'de yazmaya başladığı *Memleketimden İnsan Manzaraları*, II. Meşrutiyet'ten 1940'lı yıllara kadar bütün bir Türkiye'nin geçirdiği değişimi ve dönüşümü farklı açılardan ortaya koyar. Arka planında toplumu çevreleyen birçok siyasal ve sosyal olayı da barındıran eser, Türkiye'nin toplumsal tarihi içerisinde insanların kaynaştığı bir mahşer sahnesi olarak kendisine yer bulur. Nâzım Hikmet edebiyatında fazlasıyla özel bir yerde duran *Memleketimden İnsan Manzaraları*; şiir, roman, senaryo, oyun ve tarihi harmanlayarak ortaya fazlasıyla güçlü bir anlatı çıkarır.

Veda/Vera: 1951 yılında bir daha dönmek üzere memleketinden ayrılan Nâzım Hikmet, Moskova yakınındaki yazarlar köyüne yerleşir. Hayatının son yıllarını büyük bir aşk yaşadığı Vera Tulyakova ile Moskova'da geçiren şair, 3 Haziran 1963 sabahı saat 06.30'da gazetesini almak üzere ikinci kattaki dairesinden apartman kapısına yürüdüğü sırada geçirdiği kalp krizi sonucu vefat eder. Ölümünün ardından cenaze töreni Sovyet Yazarlar Birliği salonunda yapılan ve birçok uluslararası entelektüelin katıldığı geniş bir törenle son yolculuğuna uğurlanan şair, Moskova'daki ünlü Novodeviçi Mezarlığına defnedilir. Şairin "Rüzgâra Karşı Yürüyen Adam" şiirinden yola çıkılarak hazırlanan siyah granitten mezar taşı ise Nâzım Hikmet'in ebedi duruşunu işaret eder.

Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim: Nâzım Hikmet'in 1962 yılında yazdığı ancak çeşitli nedenlerle Türkiye'de 1966 yılında yayımlanan romanı *Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim*, Ahmet isimli bir kahramanın İstanbul'dan Sovyetler Birliği'ne uzanan hikâyesini konu alır. Nâzım Hikmet'in birey, toplum ve olaylara "tarihsel diyalektik" açıdan nasıl yaklaştığını açıkça gösteren roman aynı zamanda şairin hayatına dair otobiyografik bilgiler

NÂZİM HİKMET ŞİİRİ SAHNELEMEK

Bilindiği üzere Nâzım şairliğinin yanı sıra hikâye, roman, senaryo ve oyun yazarlığı ile neredeyse sanatın her alanında ustalıkla eserler çıkarmıştır. Bursa Cezaevi'ndeki günlerinde Orhan Kemal'in yazarlık, İbrahim Balaban'ın resim hocası sayılır. Aynı yıllarda cezaevinde kurduğu dokuma tezgâhlarıyla da pek çok mahkûmun karnının doymasını sağlamakla kalmamış, onları üretmenin verdiği o insani hazla da tanıştırmıştır. Bu girişi kısa tutmak zorundayım. Yoksa Nâzım'ın sanat mesaisini anlatmaya bana ayrılan sayfa asla yetmez. Ben buradan hareketle tiyatroya olan ilgisinin ve oyun yazarlığının şiiri üzerindeki etkisine dair kendi görüşlerimi paylaşacağım.

Nâzım Hikmet'in şiirinin anlatının tüm ustalıklarında gezindiğini herkes bilir. Peki bunu nasıl başarıyordu? Şiirine dâhil ettiği her konu insana ve insanın kurtuluşuna dair neredeyse. İnsanı olağan ve gündelik koşullarının içerisinde tasvir etmekle yetinmeyip onu ve içinde yaşadığı koşulları pek çok açıdan ele alan bir arayış söz konusu. Bu sonsuz arayış ve şiir işçiliği çabası Nâzım'ın tüm eserlerine de inanılması güç bir çeşitlilik ve dinamizm katıyor çünkü o, bunu sadece estetik bir tutumla yapmıyor; o, aynı estetik arayışın içinden yeni bir dünya tasviriyle "insanın" kurtuluşunu da arıyor. Devinen, eyleyen, deneyen, düşen, acı çeken, aşık olan, aç kalan Nâzım Hikmet daha nice insanın gözü, kulağı, dostu, düşmanı ve benzeri bir yerinde kendini konumlandırarak o güzel, güneşli günleri arıyor. Bana göre Nâzım'ın hem gelmekte olanın acemisi hem de gidenin ustası olmaya dair edindiği bu tutum onun şiirindeki ve diğer sanat dallarındaki coşkusunun en dinamik itkisi. İşte bu itki şiirlerindeki anlatıları, insanları, tasvirleri, imgeleri zihnimize aynı coşkuyla görüntü kılıyor. *Taranta Babu'ya Mektuplar*'ı okurken ve dramaturjisine çalışırken ekipçe zihnimize oluşan etkinin ne olduğuna dair benim düşüncelerim bunlar.

Yine asıl konumuzdan çok sapmamaya çalışarak özellikle neden son kırk-elli yılda Nâzım'ın oyunlarından çok şiirlerinin sahnelendiğine dair fikirlerime geçeyim. Bu, her şeyden önce tiyatro yapma biçimlerimizin giderek değişmesiyle ilgili: Gerçekçi sahneleme biçimlerinin yerini daha soyut, daha devinen, daha deneySEL biçimlerin almaya başlaması. Nâzım'ın oyunlarının pek çoğu özenli yazılmış ve iyi kurgulanmış oyunlar. İçerik bakımından -hâlâ- zaafa uğradığı ve eskidiği de söylenemez. Ancak oyunlarında seçtiği hikâyelerle kurduğu teatral evren kimi sahneleme zorunlulukları dayatıyor. Örneğin -bana göre- ne kadar çağdaş bir yorumda doğru çekerseniz çekin, bol dekorlu bir sahne uzamı tasarlamak zorundasınız. Oysa şiirlerindeki mekân anlatımları, şiirin imge dünyasının gücüyle ve yeni sahneleme biçimlerinin minimumist tasarımlarıyla harmanlanmak

için çok daha fazla olanak sunuyor. Ayrıca bu yorumlar seyirciye sözün ve sahneleme biçiminin yeni uyum arayışları karşısında daha şartıcı, daha kışkırtıcı ve daha çok onun imge dünyasını zorlayan bir seyirlik sağlıyor.

Buradan geçelim Nâzım Hikmet'in daha önce de birçok kez sahnelenen *Taranta Babu'ya Mektuplar* eserini neden seçtiğimize ve nasıl sahnelediğimize. Uyarlamada *Taranta Babu* adını verdiğimiz, metinde birkaç küçük değişiklik dışında dokunmadığımız bu oyun dördüncü sezona geldi ve sanırım yüz yedi kez de seyirciyle buluştu. Hatta son oyunumuzu bizim için de yeni bir deneyim olan Moda Sahnesi'nin pandemi koşullarından dolayı başlattığı "Sahnedeki Naklen" yayınıyla gösterdik. Mekân birliğinin bozulduğu ama zaman birliğinin korunduğu bu gösterim bizim için de yeni deneyimler barındırıyor. *Taranta Babu*'nun sahnelerdeki bu yolculuğu birlikte tiyatro yaptığımız sevgili dostum Cansu Fırıncı'nın isteğiyle başladı. Bana "Ben ilk tek kişilik oyunumu oynamak istiyorum ve Nâzım Hikmet'in *Taranta Babu'ya Mektuplar* eseri bu başlangıç için beni çok heyecanlandırıyor. Yönetmek ister misin?" dediğinde benim bu eserle ilgili bir rejî fikrim olduğunu henüz bilmiyordum. Ben de bu fikrimi metne de işleyerek ertesi gün Cansu'ya gönderdim. Benim uyarlamamda dramaturji *Taranta Babu'ya* gönderilemeyen mektupları aynı odayı kiralayan bir "clown" oyuncusunun bulmasıyla kuruluyordu. Cansu'ya yolladım. Sonra beni beş gün aramadı. Fikri anlayınca heyecanlanmış fakat çok ürkmüş. Bir palyaço metaforu üzerinden Musolini faşizmiyle inceden alay etmek... Beş günün sonunda aradığına sesi heyecanlı ama kaygılıydı. "Ben bunu yapabilir miyim, bilmiyorum. Senin başka bir rejî fikrin var mı?" dedi. Ben de "Ben bu eseri ya böyle yaparım ya da hiç yapmam," dedim.

Provalar önce Cansu'nun "clown" eğitimi almasıyla başladı. Kısa sayılabilecek sürede azmi ve kabiliyeti sayesinde hızlı yol aldı. Provalar bu zor oynama biçiminin gelişimine göre kurgulandı. Eğitimin ve üzerine provaların başladığı dört buçuk ayın ardından seyircili genel provamızda palyaçomuz yalın bir sahne tasarımının içinde küçük şakaları ve elindeki mektupları seyirciyle hemhâl olmaya hazırdu artık. O günün heyecanını düşündükçe hâlâ kalbim sıkışıyor çünkü belki de dünyada ilk kez bir Nâzım Hikmet eseri "clown" biçimiyle sahneydi ve bu riskli fikrin sahibi olarak tiyatrodaki "seyircinin hükmünün" kesin olduğunu biliyordum. Oyun bitip de davet ettiğimiz seyircilerle sohbet başlayınca ekipçe rahatladık diyebiliriz. Sahnece çok basit yardımcı aksesuarlarla kurduğumuz, neredeyse çıplak o evren seyircinin neredeyse tamamı tarafından anlaşılmıştı. Bu, aslında Nâzım'ın şiirinde kurduğu ve benim sadece başka bir gözle yorumladığım imge dünyasının zenginliğinin gücüyü.

Pelin Aysan

O günden üç gün sonra, prömiyer gösteriminin ardından oyun üzerine sohbet ederken bir arkadaşımın "Bu biçimde bir sahneleme Kadıköy seyircisi için tamam da... Yani tiyatro izleme alışkanlığı olan seyirci yadırgamaz da halkımızın tiyatro algısı düşünülünce bu oyunu anlayabileceklerine emin değilim," demesi üzerine epey tartıştık. Ben aynı fikirde değildim. Ama bu karşılaşmayı test edebilmek için de turneye çıkmak gerekiyordu. Türkiye'de de turne yapmanın zorlukları artık herkes açısından aşikâr. Sonra bizim de yoğun çabamızla turneler başladı. Van'dan İzmir'e, Adana'dan Ordu'ya, Ankara'dan Antalya'ya kadar pek çok il ve ilçede seyirciler tarafından ayakta alkışlandı. Seyirci oyundaki palyaço metaforunu anlamakla kalmamış, onun sahnede yarattığı hiciv yüklü evrenden epey keyif almıştı.

Benim açımdan bu projenin en keyifli yanı "clown" biçimiyle sahneleme fikrimden vazgeçmemiş olmam. *Taranta Babu'ya Mektuplar*'ı bu rejî fikriyle sahneleme istediğim eserle doğrudan ilgili. Bu fikri aklıma düşüren de Nâzım Hikmet'in yazdıkları. Şiirlerin ve üç mektuptaki düzyazıların arasında faşizmi ustalıkla hicveden bölümler var. Ben buradan hareketle bu hicivlerin altını çizerek ve onları sahnede daha da köpürterek görünür kılacak bir yöntem, seyirciyi faşizm olgusuyla daha kolay yüzleştireceğini düşündüm. Bu nedenle "mektuplar bir palyaçonun eline düştü". Metnin içinde çok örnek var ama ben bir örnekle açıklık getirmeye çalışayım. Nâzım, altıncı mektupta faşizmin "sanatçı"larından söz ederken alaycı bir üslup kullanır:

"Bu, bir şairdi, bir romancıydı, bir mütefekkiridi Taranta - Babu. Fakat her şeyden önce, zavallı bir kokainmandı. Onunla

arkadaşlarına yarı lokanta ve yarı meyhanemsi bir yerde rastlıyordum. Bağıra çağıra konuşurlardı. Kavgâ ederlerdi. Hatta bir gece, «SA mı daha mistiktir? Konfüçyus mu daha mistik?» diye aralarında çıkan bir yüksek, bir derin, bir ilmi münakaşada, bir genç, benimkinin kafasında bir şarap şişesi kırdıydı. Faşist miydi? Tam değil. Demokrat mıydı? Tam değil. Tam değil. Kafası da, kokainle harap olmuş uzviyeti gibi yarımdaydı."

İşte eserin pek çok kısmına yayılan bu üslup beni biçim açısından daha cesur davranmaya itti. Oyunun seyirciyle yolculuğunda başımıza gelenler de ne yazık ki bu üslupla örtüştü. Örneğin Amasya Belediye Başkanı oyunun salon tahsisini direkt engelleyerek "Ramazan ayında Nâzım Hikmet'le filan milletin kafasını karıştırmaya gerek yok," dedi. Daha sonra Erzincan Müftülüğü'nün (Erzin-can'daki tek salonun tahsis yetkisi onlara ait.) salonda boş gün olmadığına yönelik açıklaması... Gebze'de yetkililer organizatör arkadaşımıza belediyenin pırıl pırıl salonlarını önce gezdirdiler ve fiyat bilgisi verdiler. Başvuru dilekçesinde oyunun yazarının Nâzım Hikmet olduğunu anlatınca hemen, ertesi gün aynı salonların tadilata sokulduğunu bildirdiler.

Nâzım Hikmet'in şiirleri ne kadar zaman geçerse geçsin içinde yaşadığımız toplumsal düzen yalpaladıkça, çelişkiler ürettikçe hep güncel kalacak. Bu güncellik de birçok yeni sahneleme deneyimine gebe olacak. Nâzım'ın şiirlerini sahnede görmeye devam edeceğiz. Her yeni deneyimde başlama anonsuyla birlikte de içimizi "Bu kez nasıl yorumlandı acaba?" diye bir merak kaplayacak. İyi ki...

NÂZIM HİKMET NİÇİN "MAKİNALAŞMAK" İSTEDİ?

İlk toplumcu gerçekçi şairimiz Nâzım Hikmet'i herhangi bir ideoloji, kuram, akım veya poetik anlayışla sınırlandırmak zor. Yapı, bünyesindeki öğelerden değil bünyesindeki öğelerle oluşur. Başka bir deyişle yapı, aşkın bir durumdur. Nâzım Hikmet'in poetikasını böyle ele almak gerekir. Biz bu aşkınlığın bileşenleri arasındaki ilginç bir ilişkiye değineceğiz.

Nâzım Hikmet, öncelikle çağcıl bir sanat arayışında bugünün değiştirilemezliğini fark eden ve şiirleriyle geleceği yeniden kurgulamak, geleceğe yön vermek isteyen fütürist (gelecekçi) bir şairdir. Fütürist bir şair olarak nitelendirilmesinin temellerini, fütürizm bildirgesinde aramak gerekir belki de... İtalya'da 1909 yılında Filippo Tommaso Marinetti tarafından Le Figaro'da fütürizmin ilk bildirgesi ile "çağcıl sanat" vurgusu yapılarak o zamana kadar alışılmış tüm sanat anlayışlarına karşı bir başkaldırı gerçekleştirilir. Bu bildirgeyle beraber bir sanat anlayışına dönüşen fütürizm, özellikle Rus sanatseverlerin çalışmalarıyla geniş kitlelere ulaşır. Nâzım Hikmet'in fütürist görüşleri ise Rus fütürist Vladimir Mayakovski etkisiyle şekillenmiştir.

Tabii, fütürizmin manifestosunu dikkate alırken İtalyan ve Rus fütürizminin tamamen aynı olmadığını vurgulamalıyız. Yine de sanayileşmenin getirdiği hız ve makine tutkusu, çark ve fabrika gürültüleri değişmez. Bu akım, içirik kadar anlatımda da kendini gösterir. Bir yönüyle bunu biçimci olarak da nitelendirebiliriz. Nasıl oluyor da ilk toplumcu gerçekçi şairimiz Nâzım Hikmet, poetikasını fütürizmle veya biçimcilğin ağır bastığı bir akımla besleyebiliyor? "Açların Gözbebekleri" ile başlayan bu süreç nasıl oluyor da "Makinalaşmak istiyorum!"a evrilebiliyor?

"trrrrrum!

trrrrrum!

trrrrrum!

trak tiki tak!

Makinalaşmak

istiyorum!" (Makinalaşmak)

Bu evrilme sürecini anlayabilmek için biçimden içeriğe bir yol izlemek gerekir. Nâzım, şiirinde kendini "Şairim / şimşek şekillerini şiirlerimin / caddelerde ısıklı çalarak / kazırım / duvarlara..." diye tanımlar. Şairin yarattığı bu şimşek imgelemi her şeyden önce şiirin biçimine göndermede bulunur. Bu biçim, okuyucuya ilk bakışta hiç deneyimlemediği bir imgeleme dair umut verirken onun alışılmış olana dair bir başkaldırısıdır. Nâzım "özgür sözcük"ler anlayışı ile özgür, çağcıl bir sanat anlayışı yaratmaya çalışır, geçmiş ve bugünü terk ederek varının şiirini

yazar. "Güzel günler göreceğiz..." derken geleceğe kurgusal bir değer atfeder. Belirsiz bir geleceği şiirler ve gelecek hayalleriyle kurgusal düzlemde yeniden yaratmayı amaçlar, bir ölçüde geleceğin kontrol edilebilirliğini sağlamayı belki de... Ussal kurallar ve durağan gelenekselin terk edilmesi ile daha güzel ve umut vadeden bir yarın yaratabileceğine inanır.

"gelecek günler için

gökten âyet inmedi bize.

Onu biz kendimiz

vaadettik kendimize.

Bir şarkı istiyorum

zaferden sonrasına dair.

'Kim bilir belki yarın...' (Kuvâyi Milliye)

Fütürist şiir, her şeyden önce bir başkaldırıdır. Şair, şiirlerinde öncelikle biçimsel bir değişiklik amaçlar ve bunun için de biçimsel bir yıkıma gider. Nâzım'ın fütürist şiirlerini yalnızca okumak veya duymak yeterli değildir. Bu şiirleri görmek de gerekir çünkü şiir görsel yapısıyla da bir imgelem yaratır. Nâzım, sözcüklerin seçiminde ve bir arada kullanımında gürültünün ve makinenin seslerini imleyen bir ahenk yaratır. Böylece hem görsel hem de işitsel açıdan bir yeniliği kurgularken şiirin anlamını da boyutlandırır. Merdiven biçimli şiir, sözcüklerin yazı düzleminde özgürce konumlandırılması ve söz dizimi kurallarının göz ardı edilmesi ile eski biçimin ifade edemediklerini yeni biçim ile ifade etmeyi amaçlar. Çağcılık, önce biçimsel bir yenilik ile gerçekleşecektir Nâzım'a göre.

"Heyecanımı

rayların üstünde kayarken bile

çelik heykelliğini kaybetmeyen

bir

lokomotif..." (Sanatkar Heyecanı)

Fütüristlere göre çağın sanatı, kaynağını ironik bir şekilde çağın ötesinden alır: gelecekten. Nedir bu gelecekçilik tutkusu? Bunu birkaç başlıkla özetleyebiliriz: Öncelikle geleceğe olan bu tutku, sembolistlere olan tepkiden kaynaklanmış olabilir. Onların sıklıkla geçmişe sığınmaları, çağdan ve gerçek dünyadan kopuk olmaları, gerek içerik gerek biçim bakımından durağan şiirler yazmaları fütüristler için gerçeklikle bağdaştırılamaz. Sembolistler fütüristlere göre modası geçmiş bir kurgu dünyasında yaşamaktadır. Bu yanlıgı dünyası tepkiye dönüştürerek fütüristlerin farklı bir sanat anlayışına ulaşmalarını sağlamış olabilir. Bir diğer neden ise sanayileşme sürecidir. Sanayi İnkıla-

Çağın Çağırışı

bin'den sonra ülkeler pek çok konuda olduğu gibi sanayileşme konusunda da yarış içindeydi. Gelecek makinelerindi, tüm gelişmeler onu gösteriyordu. Dolayısıyla günün ve geleceğin gerçeğini burada aramak gerekiyordu. Aslında bir anlamda tüm sektörüne karşın gerçekçi bir sanat anlayışındır fütürizm. Fütüristler gördükleri, işittikleri, belki de dokunup kokladıkları gerçeğin, makinenin, şiirini yazmak istediler. Makine; hız, coşku, gürültü, devingenlik, yeni bir kültür, gelecek ve çağa göre aykırılık demekti. İşte fütürist şairler de bu anlam birimcikleri gerek içerik gerek anlatım olarak şiirlerine taşıdılar. Çağın sanatını kendilerine göre bu şekilde oluşturan fütüristlerin arasında Nâzım Hikmet de çelişkiye düşmeksizin kendine yer bulur.

Nâzım geleceği yeniden kurgulamak ister. Yenilik arayışının temelini de bu, oluşturur. "Putları Yıkıyoruz" yazı dizisinde Türk şiiri ve şairlerine tepkilerini dile getirir. Toplumsal bir değişimin sanat anlayışı ve yazın değişimine paralel olarak geliştiğine inanır. Geleneksel olanı geride bırakıp yerine daha önce olmayan bir şeyi koymaya çalışmayı çağcılışmanın bir gerekliliği gibi görür. Üstelik bu yenilik sadece biçimsel düzlemle sınırlı kalmaz; Nâzım, şiirin içeriğini de değiştirir. İnsanın kurtuluşu için gecmi-

şin terk edilmesinin ve yeni endüstriye dayalı bir toplum kurgusunun gerekli olduğu vurgusunu yapar. Ekonomik üretim biçiminin yaygınlaşma talebi de şiirde fütürizm ile karşılık bulmuştur. Fütürist bir yaklaşımla makineyi, hızı, teknolojiyi şiire taşır. Zaten bu nedenle Nâzım'ın şiirlerinde makineleşmenin kutsallığı ve hızın güzelliği, "makineleşmek istiyorum" sloganı ve makine övgüsü ile karşılık bulmuştur. Bu övgülerin muhatabı kimi zaman bir traktör, bir fabrika veya bir tren olmuştur.

*"Ben değişmem
en halüsüddem
arap atına;
saatte 110 kilometrelik sür'atini
demir raylarda koşan
demir beygirimin!" (San'at Telakkisi)*

Nâzım'ın fütürist sanat anlayışının umut dolu bir gelecek kurma ve biçimlendirme arzusundan beslendiğini söyleyebiliriz. Bu arzuyu bireysel boyutta değil toplumsal ölçütlerle değerlendiren Nâzım, toplumsal çıkarlar için geleneğin ve durağanlığın terk edilmesi ve devingenliğin sağlanması gerektiğine inanır. Fütürizmin bireyselden top-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://iranthey.org>

Mehmet Ali & Akşamsefası

“Nâzım geleceği yeniden kurgulamak ister. Yenilik arayışının temelini de bu, oluşturur. 'Putları Yıkıyoruz' yazı dizisinde Türk şiiri ve şairlerine tepkilerini dile getirir. Toplumsal bir değişimin sanat anlayışı ve yazın değişimine paralel olarak geliştiğine inanır.”

lumsala, geçmiş ve şimdiden geleceğe uzanan sanat anlayışı Nâzım'ın bu amacına hizmet eder niteliktedir. Şiirlerinde temelde insan, toplum ve üretim şekillerini konu alan şairin zaman zaman fütürizm ve toplumcu gerçekçilikten ortak paydada beslendiği de söylenebilir. Sanatın bütün olanaklarını toplumcu gerçekçilik için kullandığı görüşünü dile getirirsek fütürizmin sanat anlayışı da Nâzım'ın şiirlerinde toplumcu gerçekçilik için bir araç olmuştur, denilebilir mi?

Bu soru bağlamında Nâzım Hikmet'in fütürist yanını vurgularken başka bir bakış açısı ile şuna da değinmek gerekir: Nâzım Hikmet, fütürizmden yararlanan sosyalist bir şairdir. Fütürizm, bu yapının bileşenlerinden biridir. Şair fütürizmden yararlanmak zorundadır. Bu zorunluluğu tarihsel süreçte gerçekleştirebiliriz. Çarlık Rusya ve Osmanlı İmparatorluğu için büyük tarım toplumdur. Marks'a göre devrimi işçi sınıfı gerçekleştirecektir. 1917 Devrimi'nde bu durumun tam tasarlandığı gibi gerçekleşmediği görülür çünkü sanayileşme yeterli düzeye ulaşmadığı için işçi sınıfı da devrimi üstlenecek bir konumda değildir. Devrimin ardından Rusya'da devrimi sürdürecektir ve sahiplenecek işçi sınıfı arayışı başlar. Bir anlamda böyle bir sınıf yaratılmalıdır. Marksist felsefe bunu koşullarken yazın da buna destek verir. Yazarlar işçi sınıfını konu edinen romanlar yazarken şairler de fütürizmden güç alarak sanayiye, fabrikaya, işçiyi şiirlerine taşır.

Konunun başlangıcında İtalyan ve Rus fütürizminin bazı farklılıklarını imlemiştik. Rus fütürizmi her ne kadar Birinci Dünya Savaşı'ndan hemen önce başlasa da 1917 Devrimi'yle beraber evrildiği nokta budur. Şiir içerik ve anlatımla sanayileşmeye hız verecek, bu yazınsal destekle sanayileşme artacak ve doğal sonuç olarak işçi kitleleri sınıflaşacaktır. Özetle Sovyet yazını ile fütürizm arasında çok girift bir ilişki vardır. Devrimin sıcaklığını koruduğu yıllarda Rusya'ya giden ve "Açlar dizilmiş açlar! / Ne erkek, ne kadın, ne oğlan, ne kız / sıkı cıız / eğri bûgrü dallarıyla / eğri bûgrü ağaçlar!" (Açların Gözbebekleri) dizelelerini yazan Nâzım Hikmet'in makineye evrilen poetikasını bu giriftlikte arayabiliriz. Ahmet Oktay ve Çetin Yetkin'in yazdıklarına dayanarak şunu diyebiliriz: 1920'li yılların başlarında emperyalizme karşı savaş veren ülkemizde toplam yetmiş beş bin işçi ancak vardır. Küçük işletme sayısı ise yalnızca otuz üç bindir. Basit bir oranlamayla işletme başına üç işçi bile düşmemektedir. Öyleyse Türkiye'deki sosyalist devrimi hangi işçiler gerçekleştirecektir ki! Nâzım Hikmet, bu bilinçle şiirlerinde fütürist akımın ilkelerinden yararlanarak, poetikasını bu doğrultuda inşa ederek bir işçi sınıfı oluşturmaya çalışır. Sonuç olarak diyebiliriz ki makine Nâzım Hikmet'in poetikasında önemli bir konumdadır:

"Köylünün toprağa hasreti var,

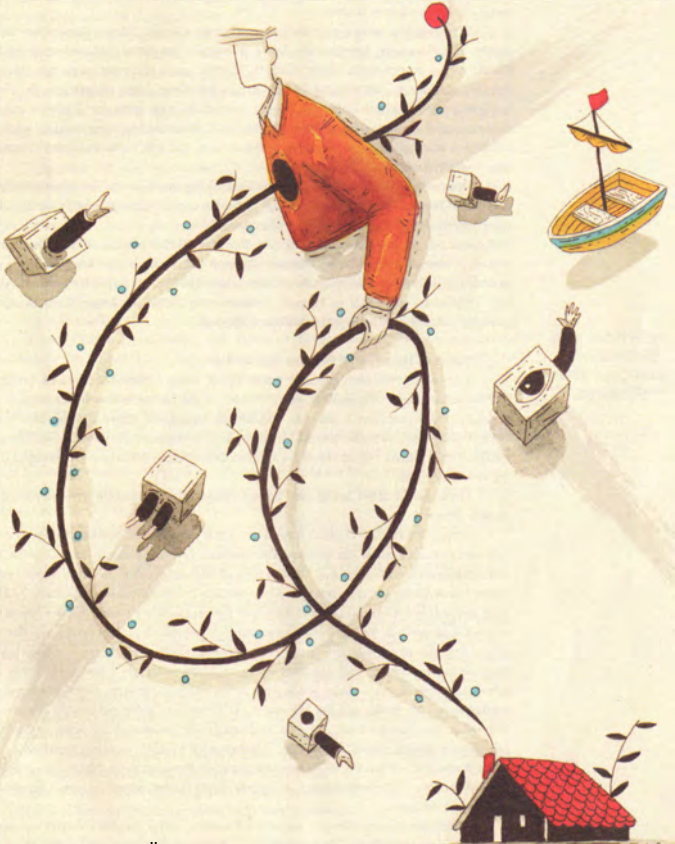
toprağın hasreti

makinalar!" (Yalnayak)

Nâzım için makine pek çok anlam ifade eder. Makine ve şair... Sanki fazlasıyla erken buluşmuş iki kavram. Ancak son kertede Nâzım Hikmet'in -pek çok konuda olduğu gibi- öncü bir şair olduğunu söylememiz gerekir. Bugün deneyssel şiir adıyla yapılan çalışmaların Nâzım Hikmet'in fütürizmin etkisiyle yazdığı, makine odağındaki şiirlere bir yönden benzediklerini görürüz. Galiba her aykırılık bir parça deneysellik barındırıyor. Nâzım Hikmet de çağın ötesine ulaşmak için içerik ve anlatımda denemeler yapar. Ama bize öyle geliyor ki tüm bu denemeler yüzey yapının bileşenleridir. Temel yapıda tüm bu denemelerden arınmış, tepeden tırnağa insan, tepeden tırnağa kavga, hasret ve ümitsizlik ibaret, toplumcu ger-

YOLCULUKLAR BAŞLAMAZ YÜREK ÇAĞIRMASA
AKIL YORULABİLİR, YILABİLİR, AMA
YÜREĞİN SIRTı GELMEZ YERE.
NÂZİM HİKMET

H. Sercan Tunalı

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Mehmet Ali & Akşamsefası

NÂZİM HİKMET'LE 3,5 YIL: BİR SUCUKLU YUMURTANIN HATIRI

Türkçenin, devrimin, mücadelenin ve aşkın şüpheşiz, en büyük şairlerinden biridir Nâzım Hikmet. Zindanlara da atsalar, vatan haini yazıp üç sütun üst üste haykıran puntolarla da bassalar bir gün olsun geri adım atmamış ve hayalini kurduğu dünya için yazmaya, konuşmaya, dövüşmeye devam etmiştir.

Tüm dünyanın savaş sonrası darmadağın olduğu yıllardır. Nâzım Hikmet, paşa torunluğunu bir kenara itmiş, komünist bir dünya düzeni için var gücüyle mücadeleye girişmiştir. Elbette zordur bu mücadele, elbette rutubetli, karanlık, puslu zindanlar vardır için sonunda. Ama Nâzım Hikmet, göğsündeki o dirençle elinden gelenin en iyisini yapmak için ön saflarda boy göstermiştir. Kudretlidir Nâzım Hikmet, kuvvetlidir, mavi gözlü bir devdir ve hocadır. Kalem işçiliğini devrime adanmış, şiirleriyle kitleleri o günlerden bugünlere harekete geçirmiş, kendinden sonra gelen nicelerine emsal olmuş ve adını mih gibi tarihe kazımıştır: Komünist Şair Nâzım Hikmet.

Dönmemiştir bir daha doğduğu kente lakin tek bir arzusu vardır: Anadolu topraklarına gömülmek. Bugün, hâlâ dünyanın en önemli şairlerden sayılan Nâzım Hikmet'in cenazesi Rusya'da bulunmaktadır. Fakat yazdıkları çoktan Anadolu'yu aşmış, o devrim kadar ateşli, paylaşmak kadar onurlu, emek kadar güzel şiirleri dünyanın dört bir yanında yoksullukla, faşizmle mücadele eden kitlelerin dillerine pelesenk olmuştur. Hâl böyle olunca Nâzım Hikmet'in gölgesinde olmak, bardağından su içmek, sofrasında ekmeği bölüşmek büyük bir şanstır. O şanslı kişi, Türkiye'nin yetiştirdiği en kıymetli romancı ve öykücülerden Orhan Kemal'dir. Şimdi gelelim o tanışmaya ve edebi usta-çıraklığın doğuşuna...

*Nâzım Hikmet kendi
dizeleriymişçesine
ilgilendir Orhan Kemal'in
yazdıklarıyla.*

Tanışma: Herkes Gibi Gıyaben Hayrandım

Takvimler 1940 yılını gösterir. Orhan Kemal, Bursa Cezaevi'ndedir ve ilk üretimleri olan şiirlerini kaleme almaktadır. Gençtir, toydur ve müthiş bir iştahla şiirler yazmaktadır. Şanslıdır çünkü yazdıkları o dönemin koşullarında basılmakta, okura ulaşmaktadır. Nâzım Hikmet ise herkesin yakından tanıdığı, devletin gözünde "sakıncalı" bir komünist şair olmuştur çoktan. Orhan Kemal, Nâzım Hikmet'in Çankırı Cezaevi'nden Bursa'ya nakledileceğini öğrenir ve koşmak ister.

Orhan Kemal -diğer herkes gibi- hayran olduğu Nâzım Hikmet'in Bursa'ya naklini* şu sözlerle anlatır:

"1940 senesi kişiydi... O zaman harp çıktı ve devam ediyordu. Ben hapishane kaleminde evraklarla uğraşıyordum. Amirim olan hapishane kâatibi postadan yeni gelmiş resmi evrakla bakıyordu. 'Ooo' dedi, 'gözünaydın üstadın geliyormuş.' Üstat da kim? Hiçbir üstadım yoktu. 'Hadi hadi numara yapma canım, Nâzım Hikmet işte, senin üstadın sayılmaz mı?' İnanamadım. Elindeki belgeyi uzattı. 14 Mayıs 1966 tarihinde bitecek olan ceza süresini doldurmak üzere cezaevimizde tutuklu bulunan Nâzım Hikmet naklen gönderiliyor. Evrakta bundan sonra izahat de geliyordu. Siyatikten rahatsızmış. Bursa'nın eskiden beri şifalı olarak tanınan banyolarından istifade ettirilmek üzere... Bana hapishane bahçelerinde dikilmiş zambakların dişil yaprakları üzerindeki karlar erimiş gibi umumi hakla serbest bırakılmışım, cezanın bitmesine kadar olacak yıllar birden tükenmiş gibi geldi. Herkes gibi ben de ona gıyaben hayrandım, herkes gibi kim bilir neden ona kıızıyordum, herkes gibi kendini bilmeden onu seviyordum. Muazzam koca şair... İdareden usulcacık çıktım. Hapishanede şiir yazan ve kendilerini şair sanan üç kişiydik: Necati, İzzet ve ben... Fakat birincilik beneydi, ne de olsa yazdıklarımlı basılıyordu. Koşmamak için kendimi zor tutuyordum. Necati'nin koğuşuna gittim. Necati, Nâzım Hikmet'i İstanbul'dan tanıyor, hakkında efsaneler anlatıyordu. Mesela Nâzım, ağlayan bir çocuğu kucağına alır almaz çocuk susuyormuş."

Orhan Kemal'i çocuklar gibi sevindiren bu haber, ortaya çıkacak o entelektüel dostluğun da ilk nıfısidir. Kemal dünyayı kayrayış ve edebiyatla olan ilişkisinden mütevellit büyük

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranteley.org>

bir sevgi duyar Nâzım Hikmet'e. Yolunu değiştirecek bu büyük şairle artık aynı çatı altında olacaklar ve hayatı bir anda tam ortasından çatlayacak ve suyu bambaşka bir kanala akacaktır.

Orhan Kemal, gözündeki Nâzım Hikmet'i şu sözlerle anlatır:

"Güya Nâzım, fakir bir semtin şöyle alelade kahvesine dalarım. Sokulurmuş bir serserinin yanına.. Cebindeki parayı çıkarıp 'ne'n var ne'n yoksa çıkar bakalım' dermiş. Adamcağız şaşkın, birkaç metelik çıkarırmış. 'Niye bu kadar az' diye sormuş Nâzım. Adam tutup boynunu bükmüş. Nâzım da 'Versene bütün paranı' dermiş. Paraları birbirine karıştırır, yarı yarıya bölüşürmüş. 'Al kardeş."

Bu anının gerçekliğini Nâzım Hikmet'e soran Orhan Kemal hayli ilginç bir yanıt alır: "Ömrümde böyle enayilik yapmış değilim."

Bu ve benzeri diyalogların geçeceği arkadaşlığın başlayacağı ilk karşılaşmada elindeki kalemi düşürdüğünü söyler Orhan Kemal. Nâzım Hikmet artık Bursa Cezaevi'ndedir. Gardiyanlardan idareye herkesi bir heyecan sarmıştır.

Orhan Kemal ve Nâzım Hikmet ilk kez hapisane müdürünün odasında karşı karşıya gelirler. Tanışrlar, sıcak bir merhaba filizlenir aralarında. Nâzım Hikmet mızacı gereği yalnızlıktan hoşlanmaz. Dostluklar, yoldaşıklar ve toplu hareket etmek hayatının önemli detaylarıdır.

Tanışmanın ardından öğle yemeği için bir araya gelirler ve etraflıca muhabbet ederler. Nâzım, yalnızlıktan hoşlanmadığını söyleyerek Orhan Kemal'e onun koğuş arkadaşı olmak istediğini söyler. Gerekli izinler alınır ve böylece ikili ilk günden koğuş arkadaşı olur.

Nâzım Hikmet: "Rezalet! Berbat!"

Orhan Kemal, şiirle olan ilişkisini yavaş yavaş açar ustasına. Nâzım Hikmet iyi okullarda okumuş ve dil bilen bir şairdir. Hayatı kavrayışı entelektüel bir noktadadır ve karşısındaki genç, sosyalist şairi sorularıyla epey hırpalır.

Nâzım Hikmet'e 3,5 Yıl kitabında ilk şiir sohbetlerini şöyle anlatır Orhan Kemal:

"Nâzım; 'Okuyun da dinleyelim...' dedi. Henüz ilk dörtlük bitmeden 'Yeter kardeşim, yeter...' dedi. 'Berbat... Bir başkası lütfen... Rezalet!.. Kardeşim, bu laf ebeliklerine, bu hokkabazlıklara ne lüzüm var... İçtenlik duymadığınız şeyleri niye yazıyorsunuz?.."

Orhan Kemal için fazlasıyla büyük bir hayal kırıklığıdır bu durum. Sosyalisttir, şairdir fakat Nâzım Hikmet karşısında ezilip büzülmüştür.

Nâzım Hikmet meseleyi genişletir ve Orhan Kemal'e yabancı dil bilgisini ve felsefeyle olan ilişkisini sorar. Yüreğinde çağlayanları yazan Orhan Kemal için zor sorulardır bunlar. Nâzım Hikmet, karşısında yüreği sıkışan bu genç sosyaliste kol kanat gereceğini ve yazdıklarıyla ilgileneneceğini söyler. Günlerce şiir üzerine mesai harcarlar. Nâzım Hikmet kendi dizele-riymişçesine ilgilenir Orhan Kemal'in yazdıklarıyla.

Bir gün Nâzım, Kemal'in masasında öykü bulur. Öyküyü okuyan Nâzım Hikmet, Orhan Kemal'in yanına gelir ve sorar: "Bunu siz mi yazdınız?" Orhan Kemal "Evet," der.

Orhan Kemal'in bu cevabıyla karşı karşıya kalan Nâzım Hikmet ona bir tavsiyede bulunur: "Siz düzyazı yazın, düzyazı!"

Orhan Kemal'in edebi hayatındaki ilk kırılma bu sayede gerçekleşmiş olur.

İkiliğin 3,5 yıl süren koğuş arkadaşlığı Orhan Kemal'e çok büyük deneyim katar. Edebiyatını sınıfsal bir eksenin ötesine taşır ve estetikle hemhâl olur. Karşısında uykularından fırlayıp dizeler yazan, yazdığı her dize için günlerce düşünen, estetiği politik mücadeleyle birleştiren bir şair vardır. Orhan Kemal, Nâzım Hikmet'in gölgesinde yeniden doğmuş gibi olmuştur. Artık aralarında koğuş arkadaşlığından öte bir muhabbet vardır: Usta-cıracık olmuşlardır.

3,5 yıllık hapisliğin ardından o gün gelir çatır ve Orhan Kemal özgürlüğüne kavuşur. Yalnız eksiktir bu özgürlük. Nâzım Hikmet o koğuşta kalmıştır.

Orhan Kemal ölümüne kadar Nâzım Hikmet'i ustası bellemiş ve yazdığı sayısız romanla, öyküyle Türkiye edebiyat tarihinde ustasını utandırmamıştır.

Gökte parlayan Kutup Yıldızı, gökte parlayan o emekçi yıldız

Nâzım Hikmet ve Orhan Kemal'den başka kimi hatırlatır?..

Orhan Kemal,
Nâzım Hikmet'in
gölgesinde yeniden
doğmuş gibi olmuştur.

* <https://www.tustav.org/gorsel-isitcel/orhan-kemal-nazim-hikmet-ile-tanisma-asini-anlatiyor/>

EN ACAYİP GÜCÜMÜZDÜR,
KAHRAMANLIKTIR YAŞAMAK

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranitey.org>

*Bıraksın peşinizi
kendi yüreğinin kabuğunda yaşayanlar!*

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Mustafa Kemal Atatürk

NÂZİM HİKMET

Yaşamak şakaya gelmez,
büyük bir ciddiyetle yaşayacaksın
bir sincap gibi mesela,
yani, yaşamının dışında ve ötesinde hiçbir şey beklemeden,
yani, bütün işin gücün yaşamak olacak.

Yaşamayı ciddiye alacaksın,
yani, o derecede, öylesine ki,
mesela, kolların bağlı arkadan, sırtın duvarda,
yahut, kocaman gözlüklerin,
beyaz gömleğinle bir laboratuvar
insanlar için ölebileceksin,
hem de yüzünü bile görmediğin insanlar için,
hem de hiç kimse seni buna zorlamamışken,
hem de en güzel, en gerçek şeyin
yaşamak olduğunu bildiğin halde.

PABLO NERUDA

Bu gece en hüzünlü şiirleri yazabilirim
Şöyle diyebilirim: "Gece yıldızlardaydı
Ve yıldızlar, maviydi, uzaklarda üşürler"
Gökte gece yelinin söylediği türküler
Bu gece en hüzünlü şiirleri yazabilirim
Hem sevdim, hem sevildim, ya da o böyle söyler
Bu gece gibi miydi kucağıma aldığım
Öptüm onu öptüm de üstümde sonsuz gökler
Hem sevdim, hem sevildim, ya da ben böyle derim
Sevmeden durulmayan iri, durgun bakışlı gözler